

AVTONOMIST

Družbena licejska knjižnica
Hrosmajerjeva ulica 1
LjubljanaCeloletna na-
nina 37 50 D
sejna 3 50 „
osamezne
villke se ra-
ljo po 75 p.
Inserati
se računajo:
pol str. 350 D,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglasih
beseda 25 p.

Izhaja vsako soboto

Naša prva obletnica.

11. aprila letos, to je zadnji torek, je minulo leto, odkar je prvokrat izšel naš list. Eno leto že se bijemo proti centralistični ureditvi naše nove države in proti korupciji, ki je v zvezi s centralizmom. Ali pa smo dosegli tudi že kakšne uspehe? Priznati nam mora vsakdo, da smo dosegli mnogo.

Ko je pred letom osorej izšla prva številka našega lista je bil položaj za nas silno neugoden. V slovenskih političnih glavah se je trdno zasidrala misel centralizacije in končne likvidacije naroda slovenskega. Naši politični možje so iz različnih vzrokov in nagibov izročili usodo slovenskega ljudstva v roke znane belgrajske „porodice“. Ljudstvo naše je molčalo in ni zinilo besedice. Centralisti so imeli lahko delo. Vse politične listovje v Sloveniji, razven malih izjem, nas je proglasilo za „separatiste“, „rušilce države“, „protidržaven element“, „rdeče jezuite“ itd. Ljudje so bili tako prestrašeni in terorizirani, da se na naš list večinoma niso upali niti naročiti. Tudi nekateri „prijatelji“ so zmajevali z glavo, češ, avtonomija nedeljene Slovenije pomeni smrt nove države. Naše delo ni bilo lahko. Morali smo s stvarnimi argumenti in resnimi dokazi podpreti svojo idejo. Upamo, da nam morajo i prijatelji i nasprotniki priznati, da je bil naš list v ravno kar dovršenem letu vseskozi stvaren, resen in možat. Svojih odjemalcev nismo prevarili v nobenem oziru. Na domače in zunanje dogodke smo gledali kritično in jih presojali po resnici, brez ozira na desno ali levo. Pripravljali smo na nove politične smerice slovenskega ljudstva, za katerega je prišla doba, da se politično, kulturno in socialno reorijentira in z vsemi predvojnimi nasladi, ki ne spadajo v današnji čas, likvidira. Med to navlako štejemo tudi predvojni brezvsebinski boj za „liberalizem“ in „klerikalizem“. Eden in drugi je mrtev, zato je treba s to šaro pomesti. Danes stoji pred nami **eksistenčno vprašanje slovenskega ljudstva**, in njegova nova strankarsko-politična grupacija po novih gospodarskih, kulturnih in socialnih vidikih nove, po vojne dobe, v katero vstopamo!

Naš načelni boj psovke naših političnih nasprotnikov niso mogle niti preprečiti niti odvračati. Zaman so naši „centralisti“ osnovali prav poseben konkurenčni list, ki bo ostal dokument sramote tiste propadajoče politične klike, ki je zavrnila svoj narod ter izdala njegove življenske interese. Ne zato, da bi državo rušili, temveč zato, da jo ustvarimo in ji damo solidno podlago, smo

zapisali na svoj prapor geslo slovenske narodne avtonomije, sledeč zgledom mnogih velikih narodov in držav. Kar so kot dobro spoznali ne le Rusi, temveč tudi Angleži in Amerikanci, pa tudi tisti del slovenskega naroda, ki živi v Italiji, — ne more biti slabo in zanič! Z geslom za narodno slovensko avtonomijo smo obenem započeli boj tudi za **samopravo in samodlobo ljudstva** — proti policijski demokraciji, za katero se skriva brezobrazno in neznansko nesramno plačkanje vsega delovnega ljudstva!

Potek dogodkov v naši državi nam je dal prav. Že se kaže, da naše države ni mogoče niti upravno urediti niti drugače konsolidirati na zamišljeni centralistični osnovi. Ljudje, ki so bili še pred enim letom uprav zagamani v centralizem in v predpostavko, da smo Srbi, Hrvati in Slovenci ne samo politično, ampak tudi kulturno, gospodarsko in socialno „eno“, danes dvomijo o tej zamisli. Iz centralistov postajajo ljudje avtonomisti. Danes je le še prav majhen odstotek našega ljudstva centralistično misleč. Obenem ima naš list tudi to zaslugo, da je pošteno sopomagal vreči politični terorizem manjšine ob tla. Vladni sistem, ki so ga zgradili v Belgradu, se ruši in bo v doglednem času povsem na tleh. Bližamo se zopet neki odločilni dobi, ko bodo Slovenci morali imeti jasno pred očmi svoj politični cilj. Ta cilj imamo. Imeli smo ga deloma že leta 1848, in tudi pozneje. Dr. Krek nas je tik pred svojo prezgodnjo smrtjo še enkrat opomnil nanj, češ, narod brez državnosti ni narod! To zavest moramo imeti, ko se bo naša država znova na znotraj preurejevala. Ta cilj nam bodi zvezda-vodnica tudi v bodočnosti, pa bodi ta kakršnakoli — jasna ali temna.

In še eno zaslugu ima naš list, ki je ni podcenjevati. Zopet je navezal bratske vezi med Slovenci in Hrvati, na katere smo l. 1918. nekako pozabili. Hrvati nam niso le bratje po krvi, ampak so tudi naši sosedi. Preko njih je tudi vsako politično ujedinjenje s Srbi nemogoče, kvečjemu le s pomočjo — bajonetov. Kakor znano, pa se na bajonetih ne more dolgo sedeti!

Da je naša ideja pravilna in dobra, nam dokazuje tudi okolnost, da se število naših prijateljev in bralcev dnevno povečuje. Naš list je izmed onih redkih, ki je navezan zgolj na svoje odjemalce pa se v kljub težkim časom vzdržuje sam. Torej je povsem samostojen in neodvisen. Zato se ne bomo bali tudi v bodoče pisati vedno le po resnici!

Z zaupanjem v moralno moč slovenskega ljudstva in z vero v srcu, da globoko koreninimo v njem, bomo neustrašeno kot doslej branili njegova prava, ki mu gredo zaradi njegovega božjega poslanstva, ter kazali pot, ki edina je prava. Naj bi bil naš list naše-

mu oplačkanemu in razkosanemu ljudstvu to, kar je žareča baklja popotniku v temni in viharni noči, da doseže čim prej samoodlobo in samopravo, no kateri hrepeni, ker mu je neobhodno potrebna!

Črne bukve slovenskega ljudstva.

Slovenija je v naši državi zelo majhna, odkar so jo temeljito porezali na severu in zlasti na jugu. Slovenci smo sicer pretežno poljedelski narod, toda naša dežela je alpska in hribovita in ima zato le redko sejane rodovitne dolinice. Žita se ob najboljši letini pridelata premalo za vse prebivalstvo, zato moramo uvažati pšenico, koruzo, oves, ječmen. Kar uvozimo pa moramo plačati in ta denar moramo od nekje imeti. Zato se slovensko kmečko ljudstvo bavi predvsem z domačo obrtnijo: mi delamo leseno robo, kujemo žeblice, kuhamo smolo, tešemo v gozdovih, žgemo posoda itd. Vse to moramo prodati, največ izven dežele. Zato pa moramo imeti prosto pot v svet, ker je sicer krošnjarenje nemogoče. Sedanje na vse strani zaprte in zasirane meje, silno otežkujejo trgovino in promet z domačimi obrtnimi izdelki. Tod nam marsikateri krajcer odpade. Nadalje pridelujemo vino, na Kranjskem po Dolenjskem, v Beli krajini, v krški in litijski okolici, na Štajerskem pa marsikje, zlasti pa okoli Ljutomeru in v Slovenskih Gorah. Tega pridelka v sedanjih gospodarskih prilikah ne moremo prodati. Vinogradniki ponujajo sedaj liter vina že po 20 K in še manj, in to samo zaradi pomanjkanja denarja potrebnega za gospodarstvo. Zato pa se temveč vina popije doma. Pijančevanje pa rodi posirovelost zlasti pri mladini. Kmečki gospodarji bi vedeli o tem mnogo povedati. Toda glavni vzrok je le ta, ker se vina ne more nikamor ven prodati. Saj vidimo, da prihajajo celo k nam vinogradniki iz Dalmacije in Banata in prodajajo tu na drobno (na litre) svoje vinske pridelke. Preje so naši vinogradniki prodajali vino v Gradec, na Dunaj, na Češko. Danes je to skoro nemogoče zaradi prevelikih transportnih sredstev in carinskih mej, ki postajajo v gospodarskem pogledu neznosne. Toraj nam tudi tu odpadejo marsikateri krajcarji.

Časih so zaslužili naši ljudje pri živinoreji in prešičereji. Danes določujejo ceno živine in prašičev pri nas v Sloveniji in v Banatu. Na drugi strani pa imamo premalo krme. Slovenija ima dovolj krme za sebe samo ob dobrih letinah; v

slabih letinah, kakor je bila n. pr. lanijska, jo je premalo in kmet mora dati svojo živino — hočeš nočeš! — iz rok pod ceno. Toraj padajo tudi dohodki iz naše živinske prireje.

Kaj pa — dolarji? Slovencev je bilo vedno nad 100.000 v Ameriki. Tam so večinoma delali v jamah dolga leta, šparali na vse pritege, ničesar si niso privoščili — samo stiskali so odvišne dolarje in jih pošiljali domov. Od teh pristradanih in prišparanih dolarjev je živel marsikakšen dom, marsikatera bajta se je popravila, marsikateri fant je na račun dolarjev študiral, marsikatera mamica si je ob nedeljah na račun dolarja privoščila mesa in juhce, marsikatera parcela se je odkupila od gospoda... Danes dolarji vedno bolj redko prihajajo, deloma zato, ker je tudi v Ameriki gospodarska kriza, deloma pa zato, ker je Amerika našim ljudem zaprta. Samo okoli 5000 ljudi sme iz naše države tja vsako leto. Pa še za te se tepejo razne tuje (po novem tudi „domače“) prekomorske družbe, kdo jih bo izvozil in pri tem „zaslužil“.

Časih so naši ljudje v skrajni sili hodili tudi na razna primorska mesta, predvsem v Trst in na Reko. Tudi ta izhod je danes zaprt za naše ljudi.

Tako gremo veliki revščini nasproti. Pa ne še dovolj. Pri tem ravno slovenskemu ljudstvu nalagajo davke, da je joj. Naša država je že tako uštimana, da jemlje najprej pri revežu. Hišni posestnik, ki ima 200.000 K vredno hišo plača v Sloveniji povprečno 4.400 K davka, na Hrvaškem povprečno 3.000 K, v Srbiji povprečno 1800 K in v Bosni povprečno 2200 K. Slovenski kmet, obrtnik, industrijec in delavec plačajo povprečno precej večje davke kot pa njihovi tovariši na Hrvaškem, v Bosni in v Srbiji. Na primer samski delavec v Sloveniji, ki zasluži na leto 60.000 K na mezdah mora plačati od tega svojega zaslužka 7200 K davka, v Srbiji pa plača isti delavec le 1264 K ali 316 dinarjev! Istotako je z industrijskimi podjetji. Obrat v katerega je vloženo n. pr. 4 milijone kron kapitala je v Sloveniji obdavčen s približno 200.000 K, v Srbiji pa plača ravnotakšno podjetje povprečno le 72.000 K davka!

LISTEK.

GPS.

„Glavni Prosvetni Svet“ — tako je treba brati te tri črke našega naslova — je via facti dobil odločujoč vpliv v naših prosvetnih vprašanjih, ki se hoče sedaj naravnost upraskaniti. Zato menda ne bo odveč, če si nekoliko ogledamo njegovo zgodovino in njegovo sedanje delovanje.

Ta „Svet“ je po svoji zgodovini častitljiva in po svojem namenu pametna institucija. „Knjaz“ nekdanje Srbije, Aleksander Karadjordjevič, je že 3. julija 1845. leta (po njihovem štetju) podpisal poseben zakon, ki je določil „Ustrojenje Odbora Prosvetstenija“, ki bi naj bil nekaj pomožen organ „Popečitelstva Prosvetstenija“ (tako so takrat imenovali ministrstvo prosvete). Naloga tega organa je bila pomoči ministrstvu pri nje-

govni skrbi za povzdiganje narodne prosvete z nasveti glede vseh reči, ki bi mogle vplivati na razširitev znanosti in koristnih ved v domovini. Ta naloga je obsegala predlaganje glede obsega pouka, njegove metode, učnih knjig, pa tudi popolnoma personalne stvari, kakor so n. pr. učna kvalifikacija in disciplinarni slučaj. Izprva je ta „savet“ sestajal iz devet ljudi, ki niso bili uradniki ministrstva prosvete, ki pa jih je „knjaz“ na predlog ministrstva imenoval za dobo treh let. Fungiral je na ta način, da je vršil naročila ministrstva, imel pa je tudi pravico, iz lastne iniciative dajati ministrstvu samostojne predloge. Njegovi sklepi, ki jih je ministrstvo odobrilo, so se predložili knezu kot predlog ministrstva; če se ni ministrstvo strinjalo s prosvetnim svetom, mu je mnenje zavrnilo z motivacijo, in v ponovnem slučaju oboje predložilo knezu v odločbo. Za to svoje poslovanje so dobivali člani po 180 (sto in osemdeset) tolarjev letne plače. Med člani je moral vedno biti vsaj en duhovnik.

Za specijalne naloge se je v tem svetu l. 1849. ustvarila posebna „Školska Komisija“, ki se je morala pečati s pregledovanjem šolskih knjig. Ves ta posel je morala opravljati brezplačno, toda za posamezna cenzurirana dela je dobivala nagrade. Nje sled je izginil v livarni topov v Kragujevcu, kamor so prepeljali leta 1876. nje zalogo knjig in njen arhiv, ki se je spremenil v — patrone. Tako je šele 16. decembra 1879 narodna skupščina čula tekst knezovega ukaza, s katerim je prosvetno ministrstvo dobilo pooblastilo, da predloži zakon o uredbi novega „Glavnega Prosvetnega Saveza“. Ta zakon je dobil sankcijo 1. marca (po njihovem) l. 1880. Njegov namen je „dajanje mnenj v vseh važnejših vprašanjih višjega in nižjega šolstva, notranjega in zunanjega razvoja šolstva in šolske učne in znanstvene književnosti“. Delokrog je ostal v glavnem/oni, kakor je bil v l. 1845. Z nekaterimi spremembami je bil sprejet nov statut 1. novembra l. 1886. Od ministrstva je bil „savet“ relativno neodvisen;

vendar pa ne tako daleč, da bi razna ministrstva ne skušala vriniti svojih želj — posebno v osebnih vprašanjih — članom, kar se jim je včasih res tudi posrečilo. Tako je ministrstvo s pomočjo „saveta“ včasih zaradi „politične agitacije“ nekatere profesorje pognalo iz državne službe, druge pa povišalo v čin. — O delu prosvetnega sveta se je najlažje informirati iz „Prosvetnega zbornika“, ki je leta 1895. izšel na 82 polah.

Po prevratu in izvršenem „ujedinenju“ je ta institucija, dasi po svoji zgodovini in nalogah, pred vsem pa po svoji sestavljenosti čisto srbijanska, svoje delovanje kratkomalo razširila na celo državo, ne da bi se bila s kooptiranjem strokovnjakov iz drugih pokrajin primerno razširila. Za tako spremembo osebja je bilo sicer časa in prilike dovolj, toda očitno za to ni bilo volje. Tako je še 27. maja 1921 prosvetno ministrstvo imenovalo sledeče nove — izredne — člane prosvetnega sveta: pokrajinska šolska nadzornika Dragomira

Naše ljudstvo vse to trpko čuti; na eni strani poslabšanje gospodarsko-prireditnih razmer, na drugi strani pa čuti — kožoderstvo! Poleg tega vidi, kako se kapital vsepovsodi koncentrirajo, da bi potegnil kar vso kožo iz še živega telesa. Ker ni videti izhoda, ljudstvo molči v svojem obupu.

Poleg vseh teh težkoč je prišla za naše preprosto in delovno ljudstvo še ena — moralna klopota! Hraniti in misliti na bodoče dneve — to je postalo nepotrebno — kaj nepotrebno? Naravnost škodljivo! Denarna vrednost je vsak dan manjša, zato štedenje nima pravega pomena. Čim prej se trdo zasluženih novcev iznebiš, tembolje! To pa je naša najhujša rana, ker jemlje vsak up na samoodpomoč. Pomisliti se mora pri tem tudi, da marsikateri izdelki, ki jih doma nimamo in jih moramo uvoziti — na primer obleko, razno orodje itd. — stane veliko več kot nekdanj, ker se mora za vse to plačati velika uvozna carina, med tem ko v prejšnjih časih za blago, ki se je kupilo na pr. na Češkem ali na Dunaju ni plačevalo nobenih colnin.

Zlasti naše revno kmečko ljudstvo se je silno razveselilo besedi regenta Aleksandra v njegovem manifestu z dne 24. decembra 1918., kjer je dobesedno rečeno:

„Jaz želim, da se takoj pristopi k pravičnemu reševanju agrarnega vprašanja in da se ukinejo „kmetstva“ (desetino plačujoči kmet v Bosni) in **velika posestva**. V obeh primerih se bo zemlja razdelila med siromašne poljedelce. Naj bo vsak Srb, Hrvat in Slovenec na svoji zemlji svoj gospodar. V svobodni naši državi so mogoči in tudi bodo samo svobodni lastniki zemlje. Zato sem pozval svojo vladu, da takoj sestavi komisijo, ki bo pripravila rešitev agrarnega vpra-

šanja, a „kmete“ (v Bosni, plačujoče hakagam) pozivljamo, da z zaupanjem v mojo kraljevo besedo, mirno počakajo, da jim naša država postavnim potom preda zemljo, ki bo vnaprej samo božja in njihova, kakor je to že odavno v Srbiji.“

Pri nas so mnogi, ki so vsled spremenjenih gospodarskih prilik zapadli uboštvo, dolgo čakali na agrarno reformo, upajoči, da dobijo nekaj zemlje ali pa primeren užitek v veleposestniških gozdovih. To upanje pa je varljivo, ker je sedanja vlada opustila misel na izvedbo agrarne reforme ter se danes veče z raznimi nemšimi veleposestniki — proti slovenskemu kmečkemu in delavskemu ljudstvu!

Kaj torej?

Obupati ne smemo. **Pomoč je — v nas samih!** Zopet se bo treba poprijeti podrobnega gospodarskega in kulturnega dela v rodbinah, v vaseh, v občinah. Zopet bo treba zaupati le sebi samemu, kajti napačno bi bilo, da bo naše ljudstvo rešil kdorkoli izven nas. Zopet bo treba izobraževati se, zopet bo treba postaviti na noge stare združne organizacije in po potrebah ustanoviti nove. Zlasti pa bo potrebno, da se zavedamo svoje slovenske skupnosti in hotenja, da hočemo vsi k enemu — skupnemu cilju. Prva stopinja do tega cilja bo naša slovenska avtonomija. Ko to dosežemo — in če bomo resni in imeli voljo jo tudi bomo — bo nadaljno naše gospodarsko-obnovitveno delo mnogo, mnogo lažje kot je danes. Potem bomo šele videli, kaj je naše in s čim smemo in moremo gospodariti. Pri tem pa moramo vedeti in vedno imeti pred očmi, da hodijo med nami volkovi v ovčjih kožah. Takih je še mnogo in tudi novi so na vidiku. Sodi pa stranke in ljudi po **dosedanjem delu!**

Centralistična monarhija ali federativna republika?

Slovenci in Hrvati smo pred l. 1918. živeli v veliki Avstro-Ogrski monarhiji. Tam nas ni nihče vprašal: ali hočete?, temveč so nam vedno in v vsem zapovedali: moraš! Zato so bili franki — cesarski; ceste bele so bile — cesarske; himne naše so bile — cesarske; državne službe so bile — cesarske; postavam smo rekli: da so — cesarske, skratka, vse kar je bilo važnega in lepega in imenitnega je bilo — cesarsko!

Svetovna vojna je ljudi spravila v ogenj in k — pameti. Končno, leta 1918., je cesar padel, njegova armada se je razkropila in postali smo — svobodni! Resnično svobodni! Ustanovila se je takozvana „Narodna vlada za Slovenijo“. Ta vlada je bila sicer svobodna, ampak tudi je tičala, to pa zategadelj, ker so bili ljudje, ki so jo tvorili — politično nejasni. **Slovenija je bila leta 1918. pravzaprav in de jure samostojna slovenska republika!** Tega pa nikdar nikoli ni nihče javno izrekel, tudi njena „republikanska“ vlada ne! Duh hlapca je živel v nas, ki smo takoj spočetka svoje svobode mislili in se zanašali na milost — drugih. Komaj svobodni in enakopravni, smo že mislili na tujega gospodarja, ki nam bo delil — bratsko milost. Že smo zopet pripravljali svoj politično nacionalni piskerček, v katerega naj kane malo peteršiljčka od slučajno mimoidočega — gospoda. Go-

spod vrže čik vstran, — berač ga pobere! „Cesarska“ politika!

Leta 1918. je tudi socialno vse vrelo. Tedaj je bila spričo sovjetske ruske republike zelo verjetna **svetovna socialna revolucija**. Ruska sovjetska vlada je storila mnogo, da pride do velike svetovne socialne revolucije. Delalo se je na to i v zapadni Evropi i v Aziji. Že se je zdelo, da bo ta cilj tudi dosežen. Toda Nemci niso prav hoteli in brez njih in proti njim je bilo nemogoče. Zaman so govorili zastopniki sovjetske Rusije na kongresih neodvisne socialistične stranke v Nemčiji, zaman na zborih laške socialistične stranke, zaman na kongresih francoske socialne demokracije. Na Dunaju započeta boljševiška propaganda je splahnela ob odporu avstrijske socialno-demokratske stranke in njenih vodnikov. Propaganda v Poljski je zamrla, ko je poljski imperalizem zmagovalno zavrnil sovjetskega Hmelnickega — Budjenija. Propaganda v Rumuniji je zavrila nizka omika sužnja romunskega bojarja (veleposestnika), v Jugoslaviji je komunizem zagrešil taktične napake, ki so vrgele njegovo propagando ob tla, v Bolgariji pa je kmečka stranka Stambuljskega ostala zmagovalna napram komunizmu — skratka, izgledi na svetovno ali vsaj evropsko socialno revolucijo po vzoru Rusije so postali minimalni. Ljenu

bo v Genovi sedel za mizo, da se porazgovori z meščanskimi vladami zapadne kapitalistične Evrope — kot „trgovci“. To vse so reči, ki smo jih mogli in smo jih tudi spoznali že l. 1919. in 1920.

Spoznali pa smo tudi, da **stoji pred nami še nerešena politična revolucija** v raznih evropskih državah, zlasti pa v onih, ki so na novo nastale. Med temi državami smo tudi mi.

Nihče ne more reči, da l. 1918. ni bilo 90 odstotkov slovenskega ljudstva republikanskega mišljenja. Otresli smo se tuje fevdalne nadvlade, katere simbol je bil „Cesar“ in naravnost blazno bi bilo misliti, da si ga večina želi zopet nazaj. Samoobsebi se nam je zdelo pojmljivo, da smo in bomo poslej — republikanci! Toda mi smo se obenem „ujedinjevali“ z Hrvati in Srbi. In zlasti ker so bili Srbi monarhisti in so prinesli s seboj svojega kralja, smo se troštali z demokratično monarhično vladavino; končno so naši politični voditelji, **ki pa jih narod za ta primer ni pooblastil**, rekli svoj ja in amen. In tako smo dobili monarhijo. Mi Slovenci bi k temu komaj kihnili in ne prišlo bi nam niti na um, ugovarjati narejenemu dejstvu, da nam sosedni Hrvati ne bi dali znova misliti o tem vprašanju. Toda ne samo Hrvati, ampak tudi prilike v državi SHS, kakor so se razvijale zadnja tri leta in zlasti zadnje čase. Da smo dobili takoj spočetka avtonomijo, bi kaj malo čutili in vedeli o tem, ali živimo v kraljevini ali pa v republiki. Toda centralizem v državi in vse njegove krvave posledice so nam čisto jasno in nedvoumno postavile pred oči živo zavest, da živimo v centralistični monarhiji, in ne v — avtonomni republiki! **Nihče v Jugoslaviji ni toliko škodoval dinastični in monarhični ideji kot naši centralisti**, zakaj danes — govorimo vedno le v imenu Slovenije! — je pri nas gotovo — 99 odstotkov republikancev med kmečkim in delavskim ljudstvom.

Zato stojimo v naši državi pred **novi politično revolucijo!** Ali se bo ta izvršila mirno, recimo ob priliki volitev, ali pa bo našla kakšen drugačen izhod, to se danes še odteguje naši presoji. Fakt pa je, da stojimo pred vprašanjem, kako se bo in se mora rešiti naš notranji državni problem. Hrvati so po veliki večini republikanci. In Hrvatje so — narod, ravno tako, kakor so Srbi narod in kakor smo Slovenci — narod. Po izidu zadnjih volitev v konstituantno sodeč, so se Hrvati v banovi izrekli z veliko večino za republiko in sicer za „**Hrvaško kmečko republiko**“. Ti izvoljeni hrvatski republikanci so izjavili sledeče: „Mi z veseljem priznavamo činjenico, da smo ne samo mi Hrvati, Srbi, Slovenci in Bolgari, temveč da smo vsi Slovani ne le jezikovna, temveč tudi ena moralna in duhovna celota. Toda vsa naša hrvaška preteklost in posebno žalostne izkušnje zadnjih dveh let nas uče, na niti mi Hrvati in Srbi nismo en narod v političnem smislu te besede, to je, da Hrvaška s svojo ogromno republikansko kmečko večino ne more biti ena država s Srbijo dokler je Srbija kraljevina, že zato ne, ker to Hrvaška biti neče. Hrvaška pa kot tisočletna politična in narodna, kulturna in gospodarska individualnost ima pravico to ne hoteti, t. j. ima popolno in neomejeno pravico do svoje samoodločbe.“

In na drugem mestu pravijo hrvaški kmečki republikanci: „da je mogoče, da žive i Hrvati i Srbi i Slovenci na seda-

njem našem skupnem državnem zemljišču, ki ima mednarodno priznane meje, kakor je n. pr. bilo tudi nemško cesarstvo od leta 1871. dalje razdeljeno ne samo na štiri kraljevine — med katerimi je bila Bavarska s svojo lastno diplomacijo in svojo lastno vojsko — temveč tudi na tri neodvisne republike: Hamburg, Bremen in Lübeck.“

Hrvati streme toraj po federalizaciji in jo zahtevajo. Oni hočejo, da bodi njihova hrvaška država — republika in pravijo, da nimajo pravice ugovarjati Srbom, ako sami žele imeti v Srbiji monarhijo. Ako bi se Jugoslaviji danes ali jutri priključili tudi Bolgari, bi imeli tudi oni vsak čas pravico proglasiti svojo bolgarsko republiko ali pa si pridržati svojega sedanjega kralja Borisa.

Zakaj pa vstrajajo Hrvatje v svoji nepomirljivi odpornosti, zahtevajoči, da se umakne srbska vojska iz njihove dežele, da morejo takoj osnovati lastno republikansko vladavino? Oni se pritožujejo nad sedanjimi **političnimi razmerami**, ko se ne vpoštevata volja **večine naroda**, temveč se vlada hrvaško ljudstvo od ljudi, ki jih ono noče. Zlasti se pritožujejo tudi nad tem, da jim je bil ukinjen ban in hrvaški sabor ter se hoče sedaj hrvaško državo deliti „na oblasti“, nadalje nad tem, da je bila Dalmacija nekako izločena iz hrvaške državno-pravne sfere, da se neljube politične osebnosti zapirajo, batinajo, ubijajo in uničujejo. **Toda oni navajajo tudi gospodarske razloge za svoj sedanjí odpor!**

Hrvaški republikanski poslanci so rekli v neki svoji spomenici v tem pogledu tole:

„Na presenečenje vseh gospodarskih krogov in na nepopisljivo ogorčenje naroda je bila odvzeta poglavitno hrvaški, slovenski in srbski kmečki in delavski sirotinji ena petina gotove imovine pri markiranju kron ob formalni obljubi vlade, ki pa še do danes ni izpolnjena, da se bo ta svota, ki znaša blizo ene milijarde, zopet povrnila.“

Kmalu za tem je zopet ob markiranju kronskih novcev bila ista sirotinja prikrajšana za milijone povodom ponarejenih mark na tisočakah. Vlada pa ni poiskala in kaznovala ponarejalce teh mark in bankirje, ki so pretvarjali z žigosanjem avstrijske in madžarske krone v — jugoslovanske.

Med tem je vlada ob enodušnem protestu vsega naroda in vseh gospodarskih krogov in korporacij na jugoslovanskem področju bivše Avstro-ogrské monarhije samovoljno odredila in izvedla izmeno štirih kron za en dinar ter se je tako kmečki in delavski sirotinji s tem nečuvnim nasiljem odvzelo nadaljne tri četrtine gotovega imetka, s čemer je bila izzzvana v gospodarskem življenju takšna draginja, ki bi sicer v naši kmečki deželi nikoli nastati ne mogla.

Najsamovoljne in neznosne carine, odrejene in pobirane na turški način, nadalje z enostavno ministrsko odredbo **početvorjeni** ali z enakimi naredbami uvedeni **novi** davki, so neznansko ogorčili ves narod brez razlike političnega mišljenja in brez razlike stanu, jezika in vere, tako da je v zgodovini težko najti primera takšne splošne in opravičene nezadovoljnosti, katera je posebno v banski Hrvaški našla duška v tem, da je pri volitvah od 440 tisoč oddanih volilnih kroglic bilo 280 tisoč republikanskih, a komaj 158 tisoč monarhističnih.“

Vse te gospodarske nadloge, ki nam jih je napravila slaba politika in belgrajski centralizem čutimo tudi mi Slovenci, in sicer še težje, ker smo gospodarsko šibkejši od Hrvatov. Tudi v političnem pogledu se večina slovenskega ljudstva ne upošteva prav nič. Poleg tega imamo mi še politično sramoto, da so nekateri slovenski poslanci z našim narodom mešetarili z belgrajsko vlado za svoje osebnostne koristi, drugi pa se obnašali dvomno, ko so polagajoč prisego monarhiji, zatajili republikanski program, vsled katerega jih je ljudstvo volilo. Vsi poznamo te poslance, ki naj ljudstvo v bodoče napodi z mokrimi cunjami, ko pridejo zopet po lahkoverne glasove!

Danes je vsakdo prepričan, da mora priti **do revizije ustave**, ki naj jugoslovansko državo na znotraj uredi po načelih avtonomije ali pa celo — federacije. Če bodo dobili Hrvatje neko posebno izvezeto stališče v državi — o čemer danes prav za prav ne moremo več dvomiti! — se moramo vprašati, kaj bo v tem trenutku s Slovenci, če zopet ne

Obradoviča in Nikolo Rakiča, profesorje beograjske univerze Nedeljka Košanina, Branka Panazeviča in Veselina Čajkanoviča, ravnatelja I. beogr. moške gimnazije Svetolika Stevanoviča, ravnatelja I. kragujevške gimnazije Teodosija Boškoviča, ravnatelja gimnazije v Velikem Bečkereku, Mateja Stanojloviča, inspektora prosvetnega ministrstva Milana Kariča, profesorja velike pedagoške šole Dušana Rajičiča, beograjske gimnazijske profesorje Danila Katiča, Radivoja Iliča, Simo Cvetkoviča, Leposavo Boškovičevo in Kosaro Cvetkovičevo, beograjska učitelja Milutina Stankoviča, Dimitrija Sokoloviča in učiteljici Svako Radičevičevo in Darinko Gavrilovičevo. Princip, po katerem se je minister ravnal pri izbiro teh novih članov, je tako jasan, da ni treba o njem še izgubljati besed.

Med tem pa „savet“ mirno razpravlja — sklepa in odloča o stvareh, ki ali zadevajo vso državo ali ne obravnavajo stvarino, ki je vsem članom tega saveta popolnoma tuja. Prosvetni savet je for-

muliral načrt zakona o ljudskih šolah, ki bi naj veljal za celo državo, on je formuliral enak načrt zakona o srednjih šolah, v katerem bi se mu naj nekako uzakonila pravica, da bodi baš on najvišja in zadnja inštanca, ki bi odločala v spornih vprašanjih našega kulturnega dela. Prosvetno poverjeništvu v Ljubljani je predložilo ministrstvu v odobritev novo izdajo Breznikove „Slovenske slovnice“ in Grafenaurjevo „Čitanko za višje razrede srednjih in njim sorodnih šol“, da se pripusti kot učni knjigi na slovenskih srednjih šolah. Ministrstvo je obe knjigi — kako neki bi naj drugače ravnalo? — poslalo „Prosvetnemu savetu“; ta je v svoji seji dne 1. junija 1921. leta za vsako določil po tri recenzente in sklenil, da naj avtorja (oziroma poverjeništvu) deponirata za trud recenzentov pri slovnici 300 (tri sto) dinarjev, pri čitanki pa 450 (štiristo in petdeset) dinarjev. (Čudno, da so čitanko takširal višje ko slovnico; mogoče je bolj debela?) Kaj so gospodje recenzentje rekli, nam ni znano; tudi ne ve-

mo, ali se knjige smejo rabiti po slovenskih srednjih šolah. Eno pa je jasno: ob taki praksi se bo prav lahko zgodilo, da bo kako knjigo dobil v roke recenzent, ki za tak posel nima nobene druge kvalifikacije ko dejstvo, da bi že pred letom 1914. lahko bil član srbijskega „Glavnog Prosvetnog Saveta“.

V resnici je ta „Glavni Prosvetni Savet“ v sedanjí obliki in s svojimi arogiranimi pravicami v današnjih razmerah nevzdržljiv. Ali se naj drži tradicionalnega obsega svojega delokroga, to se pravi, omeji svoj vpliv samo na oni del naše države, ki ima v njem svoje zastopnike, ali pa se mora totalno spremeniti. Po svoji današnji sestavi nima pravnega niti moralnega naslova za pravice, ki jih vrši in ki si jih prisvaja. Ta in tak „prosvetni savet“ je najlepši in najsimpatičnejši plod „ujedinjenja“, kakor si ga predstavljajo — drugi. Drugi, ne pa mi, ki si ga nikdar nismo tako mislili in ga tudi danes ne imevamo tako.

bodo imeli svojega lastnega jasnega političnega cilja, kakor je bil to slučaj leta 1848. in leta 1918? Zato pravimo, da je naš politični cilj **lastna državnost na narodno priznanem teritoriju Srbov, Hrvatov in Slovencev**. Ali naj ima ta lastna državnost monarhistično ali republikansko obliko — o tem pa naj odloči ljudski plebiscit, **ne pa volja in čustva posameznih političnih oseb!** Mi vsi vemo, da so monarhije dobre in slabe (zgled Angleška in predvojna Avstrija), da pa

so tudi republike slabe in dobre (zgled Francoska in Švica). Demokratično čustvo in prepričanje nam pravi, da bi pri nas republika morala biti kmečka in delavska, ker sta to poglavitna socialna stanova slovenskega naroda! Veliki napredni in kulturni narodi si večinoma volijo republikansko obliko vladavine: Francozi, Amerikanci, Nemci, Rusi, Čehoslovaki, Poljaki, Švicarji itd. Naj toraj obvelja v tem pogledu volja naroda!

Naš politični cilj.

Od več strani so nam izrazili željo, naj ponatisnemo članek „Naš politični cilj“. Tej želji drage volje ustrezamo. Članek se glasi:

„Kadar človek doraste, stremi za tem, da postane sam svoj in kolikor mogoče neodvisen gospod. Vsak kmečki fant gleda, da prevzame po svojem povratku od vojakov domače gospodarstvo in se postavi **na svoje noge**; vsak rokodelski pomočnik se trudi, da odpre svojo lastno delavnico in si ustvari svoj dom.

Tako je tudi z **narod**. Vsak narod, ki se zaveda svojega življenja, si hoče ustvariti **svoj dom**, t. j. **svojo lastno državo**. Zgodovinski razvoj vseh velikih in malih narodov — to nam dokazuje zgodovina Bolgarov in Srbov. Bolgari in Srbi so se borili stoletja, da si pridobijo svoj **državni dom**. Lastna narodna država je bila za Bolgare in za Srbe jasna zvezda-vodnica, to je bil za oba naroda njihov glavni **politični cilj**.

Lastna država in Slovenci.

Slovenci smo imeli nekdanj v davnih časih tudi lastno državo. Tekom stoletij pa je spomin na lastno državo med Slovenci **ugasnil**. Usoda je hotela, da smo prišli pod oblast močne države, ki ni bila zgrajena na narodnostnem, ampak na čisto drugih principih in silna državna moč Avstrije v dobi absolutizma nas je tako pritiskala k tlom, da se kar nismo upali misliti na svoj lastni državni dom. Zadovoljili smo se po letu 1848. samo z zahtevo po **skromnem lastnem stanovanju** v veliki avstrijski državni hiši in sicer v obliki **nar. avtonomije** pod firmo **Zedinjene Slovenije**. Šele za časa svetovne vojne je zapisal pokojni dr. Krek ob priliki agitacije za majsko deklaracijo, **„da narod brez lastne državnosti ni narod.“** Na te prevažne besede pa je slovenski narod kmalu — pozabil.

Ali smo Slovenci narod?

Dve trditvi sta, ki se borita danes za prvenstvo: Eni trde, da Slovenci **ni** smo narod, drugi pa trde, da **smo** narod. Eni nočejo priznati in poznati ne Slovencev, ne Hrvatov, ne Srbov, ampak pravijo, da smo vsi skupaj „Jugoslavlani“. Drugi pa trde, in med te spadam tudi jaz, da so na svetu Srbi, da so na svetu Hrvati, da so na svetu Slovenci, in da ljudi, ki bi se sami sebe nazivali „Jugoslovenci“, na svetu **ni**. Pojmi kakor „Jugoslovan“, „Roman“ ali „German“ ali „Slovan“ so **pomožni znanstveni pojmi**, ustvarjeni od učenjakov v svrhu „ekonomije mišljenja“. Kakor pravi Anglež, da je Anglež in ne „German“, tako pravi tudi Slovenec, da je **Slovenec**. Kadar pa govori učenjak o Slovincih, Hrvatih itd. **skupaj**, jih na kratko imenuje „Jugoslovane“, da si prihrani čas in prostor. Isto je, kakor pri živalih: Mi poznamo pač konje, goveda, pse itd., nikjer pa nimajo pri hiši „sesalca“ — ta se nahaja samo v učnih knjigah kot **pomožni znanstveni pojem**. Slovenci torej so in se tega tudi zavedajo, da so. Za to so Slovenci **narod**.

Politični cilj Slovencev.

Slovenci smo majhen narod, ki se je pozno zavedel svojega življenja kot narod. Toda dejstvo, da smo majhni, po mojem mnenju ne more in ne sme biti nikaka ovira, da ne bi nalik doraštemu kmečkemu fantu stremeli za **lastnim državnim domom**. **Lastna država**, to mora biti naš glavni politični cilj. Pa bodo rekli mnogi: Tega ne bomo dosegli!

Tako govorjenje je napačno. Dosegli ga bomo, **če bomo hoteli**. Hoteli bomo pa, če se tega cilja zavedamo, kakor so se ga zavedali in tudi dosegli Srbi in Bolgari. Zato ravno pravimo, da je to naš **cilj**, kakor je socialni cilj

krščanstva izražen v nauku: Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe: Tudi to je **cilj**, ki ga pregrešni svet še dolgo ne bo dosegel, a vendar je ta nauk visok in vzvišen **cilj**, ki sveti pred nami.

Lastna državnost.

Po svetovni vojni sklenjene in podpisane mednarodne pogodbe so priznale Srbom, Hrvatom in delu Slovencev skupno državno ozemlje, na katerem naj bi si ta trojica zgradila skupno državno hišo. Zato je umevno, da bomo Slovenci težko dosegli pravi politični cilj vsakega zavednega naroda, namreč **lastno državo**, niso pa **mednarodne pogodbe nikaka ovira**, da **zahtevamo na skupnem ozemlju in v skupni državni hiši vsaj svoje posebno stanovanje**, do katerega bomo imeli mi sami ključ v rokah. Z drugimi besedami: Če že ne moremo v doglednem času priboriti si lastne države, **moramo zahtevati vsaj lastno državnost**. Če že lastne hiše ne moremo imeti, moramo hoteli vsaj **lastno stanovanje**, v katerem bomo mi sami gospodarji. Kdor nima ne lastne hiše, ne lastnega stanovanja, je na slabšem kot najslabši bajtar ali osebenek. Ta ima vsaj **svojo streho**; kdor pa nima ne bajte in ne stanovanja, mora ležati v hlevu v listju in služiti. Tak človek je hlapec in suženj, ki ne more in ne sme imeti svoje volje in tudi **narod je ne more imeti, če nima vsaj stanovanja**. Narod pa, ki svoje volje ne more udeležiti niti v najmanjši meri, ni narod in mora zamreti. Pred svojo smrtjo pa mora bridko okusati resnico Prešernovih besed, „da so pod svitlim solncem najhujši sužnji dnovi.“

Kdo pa mora biti nosilec narodnega političnega cilja?

Jasno je, da mora biti nosilec narodne volje oni sloj naroda, ki **živi od narodne zemlje: to je kmet**. Na zemlji in od zemlje, ki jo obdeluje slovenski kmet, živita poleg kmeta tudi obrtnik in delavec, ki tudi opravljata važne socialne posle, živita pa končno le od — zemlje. Ta kmet se mora zavedati, da ne potrebuje le on sam za svojo osebo lastnega doma, ampak da ga potrebuje tudi cela skupina slovenskih kmetov z delavci, obrtniki in inteligenti vred. Kadar bo ta zavest skupnosti prodrla med slovenskimi kmeti, potem ne bo dolgo trajalo, da bomo imeli Slovenci kot pretežno kmetiški narod vsaj svojo državnost, če že ne svoje države, ki bo omogočala tudi delavcu in inteligentu udobno življenje na temeljih socialne pravičnosti.

Naša sedanja politika.

Vnanje razmere, v katerih smo živel Slovenci, nam niso dajale baš mnogo upanja na ustvaritev lastnega doma. Bili smo hlapci, ki smo se čutili v tuji hiši — zaradi prilično dobrega gošpodarstva — precej dobro, in samo ob posebnih prilikah mislili na lasten dom. Zato smo delali za — druge in razmišljali o tem, kako bi **tujo hišo** napravili kolikor mogoče udobno in se lotili raznih „principov“, po katerih naj bi bila urejena tuja hiša, da bi se mogli tudi mi v njej počutiti kolikor mogoče dobro. Eni so se ogrevali za „naprednost“, drugi za „socialnost“ itd. Jaz pa mislim (ampak samo svoje misli ne vsiljujem nikomur), da je važnejše, najprej imeti hišo oziroma stanovanje in **še** potem misliti na to, s kakšno politično barvo bom hišo pobarval! Kaj mi pomagajo polni lonci najrazličnejših barv, če pa nimam ne hiše, ne mize in ne stola, da bi ga barval? Zato pravim: Najprej hiša, potem barva!

Najprej ali popolna ali vsaj kolikor mogoča velika politična neodvisnost in samostojnost, najprej lastna državna hiša, potem pa jo urejajte na znotraj tako, kakor to hoče — narod sam!

„**Narod brez lastne države ali vsaj državnosti ni narod!**“ — Zapomnimo si to!

Kaj storiti?

Zato mislim, da ne bi bilo morebiti napačno, če bi med Slovenci zapihalo nekoliko sape po lastni državnosti. Ker pa mora biti nosilec državnosti v prvi vrsti kmet, zato nam je kot **narodu** potrebna organizacija, ki bo širom cele Slovenije vzbudila med ljudmi misel in željo po lastni državi. Mi moramo v sedanjem političnem meteu dobiti organizacijo, ki bo **slovenska in kmečka** in če narod sam to odloči, morda **republikanska**. **Prost mora biti, prost moj rod.** — Na svoji zemlji svoj gospod! — Kakšnega pomena bi bila poživitev

Krekovega izreka o lastni državnosti za obmejne Slovence in za one, ki so danes ločeni od nas, pa menda ni treba posebej razlagati nikomur.

Jugoslavija.

V sebi zaokroženi, enakopravni deli Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov morejo tvoriti višjo, življenja skupno in od sosedov vpoštevano skupno državo — **Jugoslavijo**. Ta država pa more biti urejena le federativno, da se izognemo medsebojnim sporom, pa tudi nasilju, kakor ga opažamo danes. Ta smoter se more doseči le, ako se Slovenci **zavedamo**, da smo tudi bistveni, toraj potreben del jugoslovanske države!

Genovska konferenca.

Velika gospodarska konferenca za obnovo Evrope v Genovi se je pričela po dolgih predpogajanjih med različnimi vladami 10. aprila. Konferenca sama ne tvori zase posebnega poglavja evropske povojne politike. Začetek leži v Washingtonu. Konca in kraja teh konferenc pa ni mogoče predvideti, kajti tudi Genova ni da bi morala pomeniti definitivno likvidacijo svetovne vojne in povratak v mirno razpoloženje Evrope.

Tehnične priprave za konferenco

Nastanitev ogromnega števila zastopnikov 34 tujih držav, časnikarjev itd. je prizadevala laški vladni mnogo dela in mnogo skrbi. Vlada je najela v mestu in v okolici nad 200 hotelov, vil in privatnih stanovanj, katere je dala udeležnikom konference na razpolago. Promet je uredila tako, da je članom konference pot do konferenčne „palače St. Giorgio“ vsak trenutek omogočena z najrazličnejšimi vozili. Poštno, brzojavno in telefonsko službo opravljajo prvovrstne moči in vpostavile so se nove brzojavne in telefonske zveze, ki omogočajo direktne spoje med Genovo in skoro vsemi evropskimi centri. V vseh konferenčnih uradih pa opravljajo službo najboljši italijanski uradniki.

Jugoslovanska delegacija v Genovi.

Za jugoslovansko delegacijo je pripravljen kot bivališče hotel „Guglielmina“ (Viljemina) v Rapallu. Našim delegatom so se zastopniki laške vlade z ozirom na posebno pogajanja med obema državama peljali precej daleč naspoti, da tako pripravijo ugodna tla za oficijelne razgovore. Naša delegacija šteje 10 oseb.

Stališče Zedinjenih držav.

Zedinjene države severoameriške ne bodo na konferenci zastopane. Kot zaupnik ameriške vlade bo sejam prisostvoval znani ameriški finančnik Vandalier. Zedinjene države stoje slekoplej na stališču: **Gospodarska obnova Evrope ni mogoča brez izprememb v rešitvi reparacijskega vprašanja in brez razorožitve**. Dokler ne bodo evropske države začele resno pretresati teh dveh vprašanj, bo stala Amerika (uradno) ob strani.

Potovanje in prihod ruske delegacije v Genovo.

Pod vodstvom ljudskega komisarja za vnanje zadeve Čičerina je odpotovala v Genovo številna ruska delegacija, ki se je nastanila najprej v Rigi. Tu se je vršila važna konferenca med Rusi in med zastopniki ruskih obrobni držav, katere izid je bil po najnovejših izjavah vodilnih državnikov prizadetih držav dovoljen. Iz Rusije so krenili Rusi v Berlin, kjer so imeli važna posvetovanja z nemško vlado. Rezultat teh pogajanj ni znan, izgleda pa, da so si Nemci in Rusi še v nekaterih točkah precej na-

vzkriž. Iz Berlina so potovali Rusi ne preko Švice, kakor bi bilo pričakovati, ampak preko Brennerja v Italijo oziroma v Genovo. Za Genovčane je bil prihod Rusov silna senzacija. Laška vlada je iz strahu pred morebitnimi napadi laških fašistov na sovjetsko delegacijo kolodvor in ulice in ceste, ki vodijo do Rusom namenjenega hotela „Imperial“ v Santa Margherita, močno zastražila. Na vseh avtomobilih, s katerimi so se peljali ruski delegatje, so sedeli do zob oboroženi karabinjerji, nad ulicami pa so ropotali aeroplani, da bi videli od zgoraj kakšno morebitno skrivno zasedo. V hotelu samem pa straži Ruse dvojna straža: laški karabinjerji in ruski vojaki. Dostop do ruske delegacije je silno težaven. Na morju v nali luki pred hotelom pa se usidrala laška vojna ladja, da prepreči vsak napad na Ruse z morske strani. Te pedantične varnostne odredbe smatrajo Rusi sami za preobsežne in se jim smejejo. Precej neverjetna pa je trditev, da dela Rusom neprijetnosti hotelski račun, ker morajo plačati dnevno po 300 lir zao skrbu. Ruska gospoda v Genovo gotovo ni prišla brez denarja.

Delovni program konference.

V ponedeljek se je vršilo v Palazzo Reale zborovanje zastopnikov onih narodov, ki so na canneški konferenci odredili, kdo naj se povabi k mednarodni gospodarski konferenci v Genovo. Vtis, ki ga je napravil ta prvi sestanek, je bil nadvse ugoden. Z ozirom na to se more pričakovati, da se bo na genovski gospodarski konferenci možno sporazumeti v vseh točkah, o katerih se bo konferenca posvetovala.

Rusi za pomirljivo politiko.

Ruski delegati Čičerin, Litvinov in Vorovski so v imenu ruske delegacije posetili italijanskega ministrskega predsednika de Facta in italijanskega ministra zunanjih poslov Schanzerja. Ruski odposlanci so obrazložili svoj načrt glede gospodarske obnove Evrope, in so pri tem pokazali, da se hočejo držati čim bolj pomirljive politike.

Lloyd George zahteva razorožitve male entente in Poljske.

Včerajšnja predkonferenca delegatov velike entente, ki je izgotovila program za današnje otvoritveno konferenco, je bila precej burna. Angleški ministrski predsednik Lloyd George je zahteval, da se mu na današnji seji na vsak način podeli beseda, ker namerava podati gotove izjave, ki bodo našle po vsej Evropi močan odmev. Lloyd George bo najbrže v prvi vrsti govoril o razorožitvi in zahteval, naj se **razorožita mala antanta in Poljska**. Na ta način hoče izraziti naklonjenost Rusiji. Francoska delegacija je dobila zagotovilo, da ne bo nihče zahteval zmanjšanje oboroževanja Francije.

Za avtonomijo zasedenega ozemlja.

Za novo laško pokrajino, ki se imenuje „Juljska Benečija“ in v kateri tvorijo Slovenci pretežno večino prebivalstva, je ustanovljena posebna „deželna posvetovalna komisija“, ki ima nalogo, postaviti vladi posebne predloge, da se uprava dežele kar najbolje in brez prevelikih bolečin prilagodi novim razmeram. Eno glavnih vprašanj v tem oziru je **ohranitev pokrajinskih avtonomij**. To je tudi komisija uvidela in član komisije dr. Pettarin je stavil v interesu ohranit-

ve deželne avtonomije na zadnji seji posvetovalne komisije sledeči predlog:

„Deželna posvetovalna komisija za Juljsko Krajino je proučila vprašanje ohranitve naših krajevnih avtonomij. Uvidela je, da se avtonomije, dasi so na videz darilo vladarja podložnikom, v resnici po svojem pomenu in po dobi, v kateri so bile podeljene, morajo smatrati za pridobitev liberalizma nasproti absolutni državni oblasti, dalje da je upravni sistem, ki sloni na avtonomističnem

načelu, v svojem bistvu dober tudi neglede na njegov zgodovinsko-politični pomen, ker se z njim razdelijo vse zakonodajne in upravne pravice med državno vladu in krajevna zastopstva, in sicer tako, da se ohranijo v področju državne vlade v neskrčenem številu vse zadeve, ki se tičejo celokupnega prebivalstva, medtem ko bi se krajevnim zastopom izročile samo tiste zadeve, katerih važnost je strogo omejena na ozko področje. Dalje se s takim upravnim sistemom uveljavlja tudi načelo razdelitve dela, kar olajšuje v veliki meri hitro opravljanje poslov. Posvetovalna komisija ugotavlja, da krepki opravljanje upravnih poslov krajevnega značaja potom krajevnih zastopov čut odgovornosti tistih oseb, ki so na čelu teh zastopov, ker se njihovo delovanje vrši v tesni zvezi in pod neposrednim nadzorom prebivalstva, ki je neposredno prizadeto.

Dejstvo je, da daje avtonomija tudi največjemu državljanu možnost, da pride neposredno do besede v upravi dežele in občine. Ta možnost je edino prava moralna sila, ki daje državljanu jasno zavest, da je živ in državi potreben element. Na ta način se poraja tisti resnični in nezrušljivi patriotizem, ki izhaja iz spoznanja, da so lastni zasebni interesi državljanu isti kot interesi države. Krajevne avtonomije so najsigurnejše sredstvo za uveljavljanje proizvodnih sil dežele. Le na podlagi pravic, ki izhajajo iz avtonomij, so avtonomni zastopi v stanu nastopati kot pospeševalci in podpiralci ustanov, ki so sposobne povzdigniti delavnost dežele v duševnem in gmotnem oziru. Take ustanove so n. pr. v „odrešenih“ pokrajinah: deželni hipotečni zavod, deželne hranilnice, deželni kmetijski zavodi in uradi, nadaljevalne šole za vajence in vsi drugi zavodi, ki jim je cilj pospeševanje poljedelstva in živinoreje. Posvetovalna komisija je trdno prepričana, da so avtonomije, s katerimi je prebivalstvo „odrešenih“ krajev združeno že nad 60 let, postale bistven del socialnega in gospodarskega življenja tistih krajev, ki so jih upravljala avtonomna oblastva. Ako bi se ta uredba čez noč nadomestila z drugo, naj bo tudi boljša, bi iz omenjenih razlogov nastale nasilne izpremembe v gospodarskem in socialnem redu, ki bi se po svojih posledicah dale primerjati s posledicami, ki nastanejo za živo bitje, ako se mu odreže kak kos njegovega telesa. V odrešenih pokrajinah živijo drugorodne manjšine, katerim hoče italijanska tisočletna kultura zagotoviti, da bodo lahko mirno živeli skupno z Italijani, na skupno korist, v medsebojnem spoštovanju in v enaki vdanosti napram državi in njenim ustanovam. Edino sred-

stvo za zagotovitev tega mirnega skupnega življenja je ohranitev avtonomij. Med raznimi avtonomnimi sistemi jih je nekoliko, ki dajejo pravo deželno suverenost v nasprotju z državno. Avtonomni sistem, ki je v „odrešenih“ pokrajinah še v veljavi, pa ne krha niti najmanj absolutne suverenosti države nad celim državnim ozemljem. Dalje ne vsebuje ta sistem nikake možnosti, da bi se z njim okrhala suverenost države, ker ostanejo pravice avtonomnih zastopov popolnoma v mejah zadev, ki se tičejo teh pokrajin in ki niso v nasprotju s splošnimi interesi države. Centralizem se je izkazal, da ne more zadovoljevati potreb državljanov v zadostni meri, kar je povzročilo avtonomistično gibanje tudi v starih pokrajinah kraljestva. To gibanje je zadobilo v nekaterih najbolj zamarnjenih krajih naravnost vznemirljive oblike. Vsled tega se bo morala sedanja uredba države popolnoma izpremeniti v avtonomističnem smislu. Komisija je prepričana, da se morajo avtonomije novih pokrajin ohraniti tudi zato, da se da priložnost, da se praktično preizkuša porabnost tudi za druge pokrajine Italije. Ravno tako je komisija prepričana, da se ugled in moč države ne moreta okrepiti, ako se državi ne omogoči, da pri vsaki priložnosti izdatno in naglo poseže vmes, tako da bo lahko skrbela čim lažje za potrebe državljanov in zadovoljevala njihove želje na podlagi sigurnega in globokega poznavanja razmer. Vse te predpostavke pa se dajo uresničiti samo potom decentralizacije države, katere se more izvesti samo na podlagi krajevnih avtonomnih zastopov, ker bi sicer decentralizacija izgubila svojo izdatnost. Upoštevajoč vsa ta dejstva, je posvetovalna komisija sklenila sledeče: Razen formalnih ukrepov za juridično koordinacijo, naj se pravice avtonomnih zastopov v novih pokrajinah Italije ohranijo nedotaknjene v svojem bistvu, predvsem pa naj se ohranijo: a) zakonodajne, finančne in odločevalne pravice deželnih zborov; b) pravice deželnih odborov kot neodvisnih upravnih oblastev, dalje posebne naloge deželnih odborov kot organov pri nadzorovanju nižjih avtonomnih enot, predvsem občin, in kot sodišč v sporih med podrejenimi avtonomnimi enotami, predvsem med občinami; c) pravice do lastne uprave, ki gredo manjšim avtonomnim enotam, posebno občinam, a posebno občinam z lastnim statutom; d) posvetovalna komisija želi, da bi izkušnje, ki so se je in se bodo še napravile z avtonomijami v novih pokrajinah, služile kot pouk za bodočo decentralizacijo države po deželah, ki se bo morala izriniti v enaki obliki po vsem kraljestvu!

Glasovati za „prost prelaz na dnevni red“ se pravi glasovati za zaupnico vladi in v tem slučaju je pomenilo toliko, kot glasovati za zaupnico onemu ministru, ki je zakrivil težke bolezni sto-

tin slovenskih fantov! Ali bodo volilci glasovali tudi še pri prihodnjih volitvah za zaupnico takim ljudem, ki so se izkazali v parlamentu kot tako zvesti branitelji ljudskega zdravja?*

Novi volilni zakon.

Vladi se dobro godi. Večine, prave večine, sicer nima, ampak moč ima. Demokratije, radikalci, muslimani in slovenski samostojneži jo krepko podpirajo, komuniste je sama na svojo pest iz parlamenta izključila in Hrvatoma sploh ni v parlamentu — torej se vladi čisto dobro godi. Zato tudi lahko sklepa, karkoli hoče, seveda sklepa vse ne toliko v prilog in v korist države kakor v korist onih strank, ki podpirajo današnji politični režim. Zato je sklenila naša slavna vlada tudi tak nov volilni zakon, ki bo branil le koristi v vladi zastopanih strank, druge pa bo poskušal pritisniti ob zid.

Pri zadnjih volitvah za državni zbor (za „konstituanto“) smo volili po **proporčnem sistemu**. Kakor se vsi spominjamo, takrat niso nastopale posamezne osebe kot kandidatje, ampak nastopale so stranke. Volilec se pri zadnjih volitvah ni mogel odločiti za posameznega poslanca, ki mu je bil všeč, ampak odločiti se je moral za stranko. Mogoče so bile raznim volilcem posamezne osebe, ki jih je dvignila stranka na svoj čit, precej neprijetne in marsikatero figuro bi bili volilci radi žrtvovali večni pozabljivosti, toda to ni šlo, ker se je moral odločiti vsak ali za celo strankino listo s prijetnimi in neprijetnimi kandidati vred, ali pa je moral ostati doma. Stranke so potem štele oddane glasove in po številu za eno ali drugo stranko oddanih glasov je dobila vsaka stranka na njo odpadajoče število poslancev.

Pri prihodnjih volitvah bo stvar nekoliko drugačna kot je bila pri prvih volitvah v naši državi. Pri prihodnjih volitvah tudi še ne bodo nastopali posamezni poslanci v svojih okrajih, ampak še vedno stranke. Ako bo do novih volitev država že razdeljena v „oblasti“ (okrožja), bo dobila vsako okrožje z ozrom na število prebivalstva gotovo število poslancev. Če bodo Slovenijo razdelili na dve „oblasti“, bo dobila „ljubljska oblast“ in bo dobila „mariborska oblast“ določeno število poslancev. Za ta poslanska mesta se bodo borile posamezne stranke na sledeči način:

Recimo, da odpade na „ljubljsko oblast (okrožje) 10 poslancev. Za teh 10 poslanskih mest se bo potegovalo po sedanjem položaju sodeč n. pr. 9 strank: Slovenska ljudska stranka, Samostojni kmetje, Jugoslovanska demokratska stranka, Narodni socialisti, komunisti (pod kdove kakšnim imenom), socialni demokratje, Gospodarska stranka, Srbski zemljoradniki in skupina dr. Šušteršiča. Vsaka od teh strank bo morala postaviti svojo kandidatno listo in jo prijaviti sodišču po dosedanjih predpisih v določenem roku.

Vzemimo, da pride na volišča v „ljubljski oblasti“ 90.000 volilcev. Po končanih volitvah bodo volilne komisije določile najprej neke vrste „strankarski“ količnik. Ta se bo izračunal tako, da se razdeli število oddanih glasov s številom poslancev: 90.000 razdeljeno na 10. Rezultat te delitve znaša 10 tisoč. To število je „strankarski količnik in pomeni: stranka, oziroma strankarska kandidatna lista, ki ne dobi po novem zakonu vsaj dveh tretjin tega količnika, sploh ne pride več v poštev pri razdelitvi mandator. Torej stranka, za katero v našem slučaju ne glasuje vsaj 6666 volilcev, ne more sploh nič več računati na kak mandat.

V Prijepolju se vrši proces proti znanemu „odmetniku“ Boškoviču. „Odmetnike“ imenujejo tiste, ki so se od zakona in postave „odvrgli“ („odmetnuli“), t. j. ki so zapustili pot zakona in segli po samopomoči. Boškovič je mohamedanec. Ko so začeli srbski uradniki paliti in ropati hiše muslimanov, se je Boškovič temu nasilju uprl, pobegnil je v gore in se krvavo maščeval. Na zadnje so pa le prijeli nekaj njegovih „jatakov“ (poinagačev) in te sodijo sedaj v Prijepolju. Proces proti tem „pomagačem“ je odkril strahovite stvari, še strahovitej-

Vzemimo praktičen vzgled in recimo, da bi dobili pri prihodnjih volitvah v „ljubljski oblasti“:

SLS	60.000	glasov
SKS	10.000	„
JDS	5	„
NSS	2.000	„
JKS	2.500	„
JSDS	1.000	„
GS	2.995	„
SZS	1.000	„
dr. Šušteršič	11.000	„

Skupaj . . . 90.000 glasov

Na podlagi te razdelitve in cepitve glasov odpadejo iz konkurence za mandate vse stranke, ki so dobile manj kakor 6666 glasov. Vsako upanje na kakšen mandat bi izgubile v našem primeru sledeče stranke: JDS, NSS, komunisti, socialni demokratje, Gospodarska stranka in Srbski zemljoradniki. Za razdelitev mandatov bi prišle v poštev le: SLS, Samostojni kmetje in Šušteršičeva skupina.

Sedaj pa se prične razdelitev mandatov na popolnoma novi podlagi, namreč na podlagi d' Hontovega sistema.

Računalo se bo tako-le:

SLS: 60.000 : 1 = 60.000
60.000 : 2 = 30.000
60.000 : 3 = 20.000
60.000 : 4 = 15.000
60.000 : 5 = 12.000
60.000 : 6 = 10.000
60.000 : 7 = 8.571
60.000 : 8 = 7.500
60.000 : 9 = 6.666
60.000 : 10 = 6.000
SKS: 10.000 : 1 = 10.000
10.000 : 2 = 5.000
10.000 : 3 = 3.333

itd. deljeno s številu do 10, ker znaša število poslancev 10. Ravno tako:

dr. Šušteršič: 11.000 : 1 = 11.000
11.000 : 2 = 5.500

itd. (kot zgoraj).

Iz dobljenih rezultatov odpade na 10 najvišjih števil pa 1 mandat. V našem slučaju dobe torej: SLS — 8 mandatov, SKS — 1 mandat in skupina dr. Šušteršič — 1 mandat; skupaj 10 mandatov.

Posledica tega volilnega sistema bo predvsem izpad malih strank. Za male organizacije v novem volilnem sistemu ni prostora. Male stranke in stranke bodo toraj izginile in obdržale se bodo le velike stranke. Zato je umevno, da so se n. pr. slovenski demokratje zelo kislo držali, ko so zvedeli, kakšen bo nov volilni zakon, kajti ta jih obsoja v Sloveniji naravnost na smrt. Žrtvovati pa morajo svojo politično ekzistenco na ljubo veliki demokratski stranki v Srbiji.

Tako kot demokratje morajo računati še mnoge druge stranke v raznih deželah naše države. Ene same velike stranke, ki bi bila proširjena na celo državo in ki bi se mogla potem imenovati „državna stranka“, novi zakon skoro gotovo ne bo omogočil. Pač pa se bo pokazalo, da obstoje v posameznih pokrajinah naše države močne pokrajinske stranke, ki bi prav lahko prevzele vladu v pokrajinah v svoje roke. Ali z drugim besedami: Novi volilni zakon bo pokazal v svojih praktičnih rezultatih, da naša država še zdavnaj ni zrela za centralizem, pač pa, da jo je mogoče vladati le na podlagi pokrajinskih avtonomij, oziroma federacij.

Neverjeten nastop Slovenske samostojne kmečke stranke v parlamentu.

„Našim čitateljem gotovo ni neznan, kaj so morali trpeti zadnjo zimo v najhujšem mrazu na vojaško službo vpoklicani rekruti, katerih je zaradi slabe in nezadostne hrane in pomanjkljive obleke na stotine pomrlo in na tisoče nevarno obolelo. V parlamentu je združena opozicija nastopila složno proti tedanjemu vojnemu ministru generalu Zečeviču in zahtevala njegovo izročitev sodišču. Tej popolnoma opravičeni zahtevi so se pa uprli slovenski samostojneži, čeprav je na stotine slovenskih fantov postalo žrtev neznosnih razmer zanikrne vojaške uprave.

O držanju slovenskih samostojnežev ob priliki parlamentarne debate zaradi te afere poročajo ljubljanska „Jugoslavija“, ki gotovo ni „klerikalni organ“, sledeče:

„Radikalci, ki so v najožji zvezi s famozno „belo roko“, o taki obtožbi seveda niso hoteli ničesar slišati. Tudi „demokratje“ Pribečičeve sorte so se obsodbi uprli, le nekateri srbski demokratje z Lj. Davidovičem na čelu so zahtevali vsaj parlamentarno komisijo, ki naj preišče to strašno afero. No, niso uspeli, ampak v parlamentu krepko glasovali za „prost prelaz na dnevni red“, kar je tudi umevno, kajti kdo bo zapuščal zaradi smrti ali obolenja par sto „zarukanih kmetavzarskih butic“ tečne vladne jaslji, zlasti še, ker to niso demokratski volilci.

V vsej nagoti so se pa pokazali naši „samostojneži“. Glede njih smo bili na

jasnem že prej, namreč, da je ni v naši politični zgodovini stranke, ki bi s takim cinizmom prevarila volilce, kot so to storili samostojneži. Nastopili so volilno borbo z avtonomističnim in protijede esarskim programom, a kakor hitro so prišli v Beograd, so na ljubo političnim pustolovcem Puclju, ki je postal minister, in dr. Vošnjaku, ki se je preril do poslaniškega mesta, zapustili svoj program, prevarili svoje volilce ter se z dušo in telesom prodali dr. Žerjavu, temu zlemu duhu našega naroda. Zagovarjali so vse korake sedanje vlade, podpirali vse, za naš narod še tako katastrofalne ukrepe, a človek bi mislil, da se bodo uprli vsaj sedaj, ko je direktno prizadeto zdravje in življenje njihovih lastnih volilcev. Ne, v svojem cinizmu se ta „samostojna“ družba ni sramovala izmed prvih skleniti, da bo v Prečezovi aferi glasovala za „prost prelaz na dnevni red“, torej za to, da se niti parlamentarna komisija ne osnuje, ki bi preiskala, kdo je kriv, da je zbolelo na tisoče naših zdravil in krepkih fantov ter jih na stotine pomrlo. Seveda, če bi glasovali za Zečevičevo obtožbo, bi moral g. Puclj zapustiti ministrski fotelj, in to je za naše „samostojneže“ važnejše, kot pa življenje tisočih naših kmetijskih fantov.

Postopanje SKS je tukajšnje politične kroge naravnost osupnilo, še krepkejši odmev bo pa brez dvoma našlo med njihovimi prevaranimi volilci. Saj je pa tudi čas, da se pri nas pomeže z ljudmi, kojih edini cilj je — osebna korist.“

Grozote zaporov v Bosni.

Še kakor proces proti komunistom v Beogradu. Kar so povedale priče, presega vse meje človeške dostojnosti in priča naravnost o satanskem zverinstvu ljudi, katerim so ubogi jetniki izročeni.

Mi poročamo dobesedno po „Naši Pravdi“:

„Splošno se je govorilo, da so osumljeni muslimani („Turki“) žrtve verske in narodne nestrpnosti gotovih srbskih gospodov, ki so za vsako ceno hoteli na umeten način ugotoviti krivdo današnjih obtožencev s tem, da so priče mučili in jih z mučenjem prisilili, da povedo, kar

so gospodje želeli. To splošno mnenje se je izkazalo kot resnično. Niti ena izmed prič, ki so morale v preiskavi vsled nečuvnega trpičenja izpovedati, da so obtoženci (slede imena, op. ur.) krivi, ni ostala pri svoji prvotni izjavi, ampak vse priče so izpovedale pred sodiščem, da ničesar ne vedo!

Na sodnikovo vprašanje, zakaj so v preiskavi izpovedale obtežilno za obtožence, so priče pripovedovale strašne stvari o svojem mučenju in da so samo zato izpovedale obtežilno, da si muke okrajšajo. Priča Muslić je izjavil, da je njegova prva izpoved lažnjiva. Njega so kot pričo zaprli in mu v zaporu izbili zobe. Tepel ga je „sekretar“ Bajić in žandarji. Posebno se pritožuje nad žandarmerijskim kapetanom Aleksićem, ki mu je zažgal hišo. Ko so ga pripeljali v zapor, je tam našel pričo Mladena Ostojića ležečega v krvi! V zaporu so ga zvalili na klop in ga tepli, dokler ne izpove kaj obtežilnega proti obtožencem. — Zajka Kara-ahmedović, mati dveh otrok, katere je pripeljala s seboj, pripoveduje, kako jo je „sekretar“ Bajić tepel v poslopju okrožnega načelstva z razpletanim bičem, dokler ni izjavila, da je njen mož dobil bombe od Mladena Ostojića! Ker so jo trpinčili, je priznala vse, kar so hoteli, da prizna, toda vse je bilo laž. Ravno tako je izpovedal Salko Kara-ahmedović. Tudi njega so mučili, in v mukah je povedal, kar so trinogi hoteli. „Bil sem v mesnici, ne v uradu“, so bile njegove besede. Pravi, da so ga neusmiljeno pretepali „sekretar“ Bajić, inšpektor Todorović in kapetan Aleksić. Okrožni načelnik (!!) mu je zdrobil nogo, v sekretarjevi uradni sobi pa so mu izbili 2 zoba in ga pretepali z bikovko.

Tudi Mladena Ostojića so mučili: Načelnik Perumić in inšpektor Todorović sta ukazala, da se mu zabadajo igle za nohte. Ko je bil ves krvav, sta mu rekla: Sedaj priznaj! Mladen pa ni priznal. Zato so ga tepli dalje, dokler se ni zgrudil brez zavesti na tla. Nato se je znašel v kleti. Tam so ga privezali na klop in kapetan Aleksić mu je lastnorčno odmeril petdeset batin!! (Ali ima takšna ljudska zamorska naselbina takega „kapetana“?) Nato so ga teptali in vlačili za noge in prinesli kleščice in mu zagrozili, da mu bodo spolovilo tako dolgo stiskali s kleščami, dokler ne prizna!!

Hrvati in angleška vlada.

Angleški tednik „Observer“, ki ga izdaja znani lord Northcliffe in je ofici-ozno glasilo angleškega zunanega ministrstva, prinaša članek pod naslovom „Hrvati hočejo biti neodvisni“ in ki se glasi:

„Pred nekaj tedni se je 63 hrvaških poslancev odločilo, da pošljejo Genovski konferenci spomenico, v kateri zahtevajo intervencijo ter na ta način izzovejo politično krizo v Jugoslaviji. Hrvati obtožujejo Srbe, da so v svoji preveliki želji za centralizmom pogazili dane obljube iz leta 1918. za avtonomijo Hrvaške. Hrvati zato zahtevajo polno intervencijo za ustvaritev svoje neodvisne države ali pa popolno avtonomijo. Hrvati so kakor Srbi zelo ponosni in ambiciozni. Hrvati bi želeli, da dvignejo Zagreb nad Belgrad, ki je prestolica cele jugoslovanske kraljevine.

Resnično je, da so oni mnogo trpeli pod srbsko administracijo!

Na drugi strani pa izjavljajo Srbi, da ne morejo tolerirati takšnega izdajstva, kakor je ta spomenica in da ne morejo dopustiti, da se država razdeli s separatizmom. Na obtožbe, da so Srbi prestrogo postopali s komunisti, odgovarjajo Srbi, da so komunisti ogrožali eksistenco države in da so poskušali delati skupno z njenimi sovražniki. Mora se pomniti, da če bi Belgrad doslej delal mnogobrojne koncesije separatističnim gibanjem v Črnigori, Sandžaku, Albaniji

Tako so pripovedovale po vrsti vse priče... Mi smo povedali le to, kar stoji v „Naši Pravdi“ št. 60 z dne 25. p. m.

In dežela, kjer je kaj takega mogoče, se imenuje „država“! Ali je to država?

„Razprava je pokazala in dokazala, kakšnih sredstev so se posluževali upravni uradniki in orožniki, da „dokažejo“ krivdo obtožencev in da najdejo priče za zločine, ki so si jih sami gladko izmislili. Kdor je zasledoval potek razprave, se je moral zgražati nad takim nasiljem, nad takim mučenjem in nad takimi zverstvi, kakršnih ne pozna niti srednji vek. Da prisilijo poklicane priče na krivo pričanje, jih uradniki mučijo in jim zabadajo igle pod nohte, stiskajo jih s kleščami, izbijajo jim zobe in jih tepajo z nogami. To je divjaštvo prve vrste.

Proces v Prijepolju je najostrejša obsodba prizadetih državnih uslužben-cev, in ob enem najostrejša obsodba državne uprave, o kakršni doslej še nismo čuli. Proces je dal javnosti jasno sliko silne pokvarjenosti uradništva, ki zlorablja svojo uradno oblast na najostudnejši način. Ti uradniki pa so od prvega do zadnjega ljubljenci državnih mogotcev v Belgradu!

Doslej se državna oblast ni zgenila, da kaznuje uradnike, ki so te grozote zakrivali in ki našemu narodu od dne do dne bolj dokazujejo, da narod ni „osvojen“, ampak da je „zasužen“. — Tako piše o procesu „Naša Pravda“ z dne 8. aprila.

Zagreški „Hrvat“ pa dostavlja: „Vse te strahote poznajo v Belgradu že 8 dni. Tam zboruje parlament, kateremu je vlada odgovorna. V tem parlamentu sede zastopniki vseh strank. A niti eden od teh zastopnikov ljudstva nima poguma, da bi dvignil svoj glas proti barbarstvu, ki se dogaja pred očmi parlamenta.“

Nedavno smo priobčili članek o grozotah, ki so zadele v Belgradu zaprte komuniste. Potem smo objavili podlistek, v katerem je popisana žalostna usoda slovenskega sodnika, ki se je moral umakniti pred napetim revolverjem drzne soldateske v drug kraj, ne da bi ga bil branil njegov šef. Danes zopet slučaj v Prijepolju — kam plovemo?

in v Macedoniji, bi država kmalu razpadla. V Jugoslaviji, posebno pa v Dalmaciji vlada velika nezadovoljnost kot posledica zadnjih reških dogodkov. Poleg vsega tega preti Srbom nevarnost od Grške in Bolgarije.

Danes predstavlja Radićeva stranka Hrvate; ona se bori za neodvisnost, poskuša pridobiti Slovence, upliva na muslimane in hoče razširiti svojo propagando preko Belgrada na vso kraljevino. Poleg teh političnih nezgod je tudi gospodarski položaj Jugoslavije zelo slab! Dežela trpi vsled slabega prometnega sistema, vsled malovernosti denarja in težav pri prodaji. Belgrad bo nazadnje primoran, da se odpove svojemu diktatorstvu napram Zagrebu in Srbi bodo naposled vendarle primorani dati Hrvatom avtonomijo. Vzdrževanje reda in miru s pomočjo vojske more biti uspešno samo v vojnem času.“

Tako poroča hladnokrvni Anglež svoji vladi. Iz teh besedi se lahko mnogo razbere!

O Slovencih seveda ne govori. Oni so kakor blato na cesti. Če se komu poljubi stopiti v to blato — svobodno mu. Mi sicer tudi zahtevamo avtonomijo kakor Hrvati, toda svet nas Slovence ceni po političnem držanju in taktiki in mevžastih besedah oficijelnih naših politikov. Ali prosjčimo ali pa smo — mevže!

Žalostno!

Medsebojno zaupanje.

(Slika našega državnega gospodaistva.)

Vlada je nedavno zahtevala od parlamenta, da dovoli povišanje plač za ministre. Parlament je vladi izrekel zaupanje in je ministrske dnevnice povišal. Nato je vlada zahtevala od parlamenta zopet izraz zaupanja, ko mu je predložila zakonski načrt za povišanje kraljeve civilne liste. Parlament je vladi tudi dovolil. V zahvalo za poslušnost in pokornost slavnega našega parlamenta

je nato vlada predlagala, naj se poslan-cem zvišajo dnevnice od 120 na 180 dinarjev dnevno in sicer naj velja ta zakon za nazaj od 1. januarja t. l. dalje. Ta zakonski načrt so poslanci seveda z velikim veseljem in odobravanjem sprejeli. Dne 1. aprila so prejeli vsak po svoji okrogli 10 tisoč dinarjev „za pirhe“ in so z velikim zadovoljstvom odšli domov, da v krogu svojih milih in dragih

praznujejo srečno in veselo „Alelujo“ brez repnih olupkov.

Sedaj pa pogledimo, kako vlada in parlament odgovarjata za zaupanje državi in svojim volilcem. Kajti tudi država oziroma prebivalstvo mora nekaj dobiti od vlade in od parlamenta!

Slika, ki se nam pokaže v tem oziru, je zelo kalna in grda. Najprej sta dopustila vlada in parlament, da zaupanje do države vedno bolj pada. Vlada in parlament, oziroma parlamentarna večina, sta po svojem časopisju vedno proglasila za demagogijo vsak pošten glas, ki se je dvignil proti brezmejnemu zapravljanju državnega denarja. To pa še ni bilo dovolj. Vlada in parlament sta začela sama gospodariti tako, da mora državni kredit od dne do dne globlje padati.

Če pride v našo deželo kak trgovec iz inozemstva, mora tekat od banke do banke po Belgradu, Zagrebu in po L. ubljani in milo prositi, naj mu ta ali ona banka kaj posodi na pobotnico naše države, s katero mu država priznava, da mu je dolžna nekaj nad 1 milijon švicarskih frankov. Toda nihče mu ne posodi na državno jamstvo niti krajcarja! Tako leta revež zastoni od praga do praga. Med tem pa se pripoveduje, da je naša država naročila v Avstriji niklast drobiž in se zavezala, da bo plačala stroške v švicarskih frankih. Ko pa je bil niklast drobiž gotov in naši državni upravi izročen, so drobiž lepo zaklenili v gluboke kleti, oni revež pa, ki nam je drobiž izdelal, naj pa le čaka na svoje švicarske franke!

Ravno tako ali pa še slabše se godi liferantom in podjetnikom, ki delajo razna javna dela na račun države. Oni pokušajo in poskušajo vsa dovoljena in nedovoljena sredstva, da bi prišli do

svojega denarja, a le malokaterim se to posreči. Zaradi nerednega ali bolje rečeno nikakega izplačevanja dolžnih računov ustavljajo drug za drugim svoje dobave in kršijo in odpovedujejo pogodbe, sklenjene z državo. Če pa se kdo še loti kakšne dobave za državo, ta nastavi navadno oderuške cene, ker mora zaračunati ogromne obresti za vloženi kapital za jako doigo dobo čakanja in pa stroške za iztirjevanje dolžnih svot, ki znašajo mnogokrat več kot pa je vsa dobava vredna. Zato smo prišli tako daleč, da kupujejo v mnogih krajih naše države največji državni zavodi, n. pr. armada, svoje potrebe na trgu od danes do jutri, ne glede na ceno, s čemur se seveda že itak neznosne cene le še bolj dvigajo, ker se ne najde več dobavljač, ki bi državi dajal blago — zastoni ali pa „na večer počak“.

Danes smo srečno prišli v zadovoljiv položaj, da država cele mesece ni poravnala nobenega računa svojim liferantom, vsled česar seveda tudi nikjer več kredita nima in zato mora država svoje potrebe plačevati mnogo dražje kakor bi bilo treba, če bi država točno izpolnjevala svoje obveznosti. Tako si država sama ubija svoj kredit in dviga draginjo, katero bi morala pobijati, ker je vzor zapravlivosti, lenobe in nereda.

Zakaj smo objavili te vrstice? Zato, ker jih je objavil tudi vladni list, belgrajska „Politika“. Če že vladni listi sami tako pišejo o državi, od katere žive, kaj naj pišejo potem opozicijski listi? Našli se bodo pa čisto gotovo bedasti „patriote“, ki bodo rekli, da se kaj takega ne sme zapisati, „ker to škoduje ugledu države!“ Mi pa vprašamo: Kdo je kriv — ali tisti, ki pove, da mi nekdo hišo razdira, ali tisti, ki jo res razdira?

Dve važni izjavi „Hrvaškega bloka“.

Hrvaški blok je pretečeni terek podal javnosti dve izjavi, ki jih v informacijske svrhe ponatiskujemo:

I. Državno in narodno stališče z ozirom na Hrvate izven banovine.

Vsled neprestanih napadov vseh listov Hrvaške ljudske stranke na politiko Hrvaškega bloka, ki se baje omejuje samo na bansko Hrvaško, samo zaradi važnosti stvari, a nikakor ne zaradi napadalcev, izjavljamo:

1. Hrvaški blok smatra Dalmacijo za to kar je v resnici, to je za vsakega nesporno hrvaško zemljo, ki je sestavni del Hrvaške.

2. Hrvaški blok smatra Bosno in Hercegovino kot bistven del hrvaškega in narodnega problema in dosledno temu vprašanje Bosne in Hercegovine kot bistven del hrvaško-srbskega sporazuma. Zaradi tega naglašamo, da se to vprašanje ne more reševati samo s hrvaškega ali samo srbskega stališča, temveč v prvi vrsti z ozirom na moralne in gospodarske interese tega našega obojno skupnega področja.

3. Hrvaški blok smatra bunjevske Hrvate za sestavni in nerazdružljivi del hrvaškega naroda.

II. O političnih emigrantih iz Hrvaške na Madžarskem in v Avstriji.

Povodom ponovnih vesti v belgrajskih listih o sestavi nekakšne hrvaške vlade, sedaj na Dunaju, sedaj v Pešti, izjavlja Hrvaški blok kot edini zakoniti

in ustavni predstavnik Hrvaške in hrvaškega naroda, da nobena skupina političnih emigrantov iz Hrvaške na Madžarskem ali v Avstriji, pa naj nastopa pod kakršnokoli firmo, ne more nikjer in ničesar izjavljati kot njegovo voljo ali njegovo zahtevo, gotovo pa ne more v njegovem imenu izvrševati nobene oblasti niti prevzemati kakšnih obvez.

Te izjave so važne prvič zaradi tega, ker je s tem Hrvaški blok se postavil na narodno hrvaško stališče ter s tem opustil ozko stališče banske Hrvaške. Kot zastopnik celokupnega hrvaškega naroda, se je postavil proti narodu srbskemu, med katerima je potreben in mogoč sporazum. Druga izjava pa postavlja pred vrata razne hrvaške emigrante v tujini, predvsem iz vrst takozvanih „Frankovcev“, ki so na svojo roko politično zlorabljali razne izjave bloka v tujini ter njegovo sedanjo politično taktiko.

Po tej gesti hrvaškega bloka je prišel čas tudi za Slovence, da se zedinijo v enotno falango, da jih ne prehiti event. sporazum med Srbi in med Hrvati. Tudi Slovenci se moramo postaviti — kakor Hrvati ali Srbi — na samostojno stališče ter se kot narodna in neodvisna enota pripraviti na bodoče dogodke, zlasti na revizijo ustave, ki pride po dose-
danih dogodkih v zakonodajnem odboru in parlamentu takorekoč sama po sebi.

Dopisi.

Iz Bajerja, 4. aprila, smo prejeli: Z ozirom na uvodni članek v 11. št. „Avtonomista“, dovolil bi si v naslednjem na kratko podati svoje skromno mnenje o obliki in ustroju države, ki si jo v duhu predstavljam in katera bi zamogla edino vsestransko zadovoljiti tudi nas Slovence. Da je moj odziv tako pozen, je pripisovati pred vsem dejstvu, ker nisem pričakoval tako živahnega odgovaranja na omenjeni članek „Naš politični cilj“. Moj ideal bi bila edino **federativna država vseh Jugoslovancev (SHSB), stoječa na pravi demokratični podlagi.** V splošnem naj bi bila urejena po vzgledu švicarskih in severnoameriških zveznih, ozir. združenih držav. Vsak sestaven del te federacije naj bi bil popolnoma samostojen, neomejen gospodar v svoji lastni državi, upravljal vse v smislu načel in tradicije svojega naroda; skupno naj bi se upravljale

stvari, ki bi se zamogle skupno najbolje upravljati in ki bi bile v skupnem interesu vseh federalistov. Kot taka bi zamogla zadovoljevati vse štiri bratske narode, jamčila bi za medsebojen sporazum ter bi bili event. spori skoro izključeni in to iz enostavnega vzroka, ker bi zamogla kot federativna, na resničnih demokratičnih temeljih sloneča država, nuditi vsem enake pravice in nalagati istotako tudi vsem enake dolžnosti. Hegemonija enega naroda nad drugim bi bila popolnoma izključena. Na krmilu posameznih držav bi bili edino ljudje, ki bi jih narod svobodno volil, ki bi ljudsko voljo, s katero so bili izbrani, povsem vpoštevali ter upravljali poverjene jim posle v smislu njihovih navodil, v popolnem soglasju njihovih nazorov in želja, v vpoštevanju njihovih tradicij. Le takim zastopnikom bi zamogel narod slepo zaupati in spolnjevati svoje držav-

ljanske dolžnosti v svojo lastno korist. Ker bi imela ta država z ozirom na njeno geografsko lego, podlago za vsestranski razvoj na kateremkoli polju, predvsem pa v **gospodarski neodvisnosti**, zboljšala bi se pred vsem valuta, ki je sedanjí glavni izvor vsemu zlu in splošni ljudski nezadovoljnosti. — Poleg tega bi se izboljšale in okrepile tudi vse ostale činjenice, ki so predpogoj procvitu dobro urejene države, predpogoj ljudskemu blagostanju. In tudi na zunaj bi bila taka država močna; imela bi precejšen **ugled** pri sosednjih narodih, respektirati bi se morala kot evropska velesila na Balkanu. Njen glas bi imel mogočen odmev tudi pri onih evropskih državnikih in diplomatih, ki nas tako lepo uče ponižnosti, poleg tega pa zadajajo udarec za udarcem na našem narodnem telesu. Koliko je bilo baš od tega zadnjega dejstva odvisno, smo občutili sami dovolj občutljivo na lastni koži v „zmagah“ naše zunanje politike na Korškem, Rapallu in drugod. Taka zvezna država bi procvitala vsestransko v splošen blagor njenih svobodnih državljanov in to vsled tega, ker bi bila res **prava narodnostna država**, sloneča na res **pravih** demokratičnih načelih, ki jih tako odločno in jedrnatost zastopa najboljši slovenski časopis, „Avtonomist“. — Kakšna naj bi bila ta država, naj bi pa odločilo ljudstvo samo s svobodnim glasovanjem. — Bog in federativna Velika Jugoslavija!

Iz Reteč smo prejeli: Vendar je izšel list, ki res po pravici piše, tako pravijo pri nas ljudje, ko sem začel „Avtonomista“ širiti med ljudstvo. Vsaka številka, ki jo kupim, potuje potem cel teden po vsej vasi in še v drugo vas. Posebno zadnji članek „Naš politični cilj“ in odgovori nanj posebno ugajajo. Da list res čim bolj zveže z ljudstvom, zato je dobro tako javno vprašanje. Le škoda, da je list še vedno premalo razširjen. Zato bi nasvetoval, da bi enkrat poslali list čim mogoče po vseh vaseh. Meni se kar škoda zdi vsake številke, ki je od tolikih ljudi neprebrana, ki bi radi dali tiste dinarje za njeno vrednost. Da še odgovorim na Vaše vprašanje ali republika ali monarhija. Tudi vprašanje bi bilo sploh odveč za naše kmečko ljudstvo, ker ono je **povsem republikanskega mišljenja**. Da Vam na uho povem: Pri nas se ljudje norčujejo iz petoliznih fraz

„Naroda“, „Jutra“ itd. in se jeze. Da Vam še povem: Ljudstvo bi z veseljem sprejelo kakega slovenskega Radiča, ker vidijo, da gre vse le prehitro v pogubo in propast. Saj smo res že skoro na robu gospodarskega propada. Sedaj je pa opozicija sama tako razcepljena, da ni vse skup nič. Ali bi mogli pojasniti to v eni prihodnjih števil? Kajti če bo šlo tako naprej, bo šla kmalu vsa Jugoslavija v „franze“ in se bo formula SHS razkrojila v kakšno H²O (v vodo...). To sem mislil omeniti za sedaj, drugič pa še kaj, če Vam je všeč in prav.

Iz Semiča v Belokrajini: Glede članka „Naš politični cilj“ popolnoma soglašam. Pri nas se namreč mnogo več govori o jugoslovanski republiki kakor o avtonomiji, ker to lažje razumemo. Nekje sem čital, da so bili Radičevi poslanci v Belokrajini. Meni ni o tem nič znanega, povem pa, da bi ga prav rad videl. Pri nas govore nekateri ljudje, da je Radič v prvi vrsti kriv, da smo dobili centralizem. Jaz pa tega ne verjamem, ampak mislim, da se nekdo Radiča precej boji, še bolj kot dosedanjega biča, ki je vedno težji in hušji. Onim, ki se Radiča boje, bi bilo treba pripisati nekaj več davkov. Belgrajski centralizem je strašen bič, dober je pa zato, ker ljudem oči odpira, da bodo tudi največji bedaki spregledali. — (Podpisan je kmet iz semiške okolice).

Iz Žirov. V razgovoru je prišel na vrsto tudi članek „Avtonomista“: „Naš politični cilj.“ Enoglasno se je čulo, da se vsak popolnoma strinja z njim, kajti dokler ne dobimo lastne države, ne bo konca korupcije, vedno naraščajočih davkov in taks, trošarine, pristojbin itd. Za slovenski narod ni druge rešitve, kakor da postanemo kolikor mogoče naglo lastni gospodarji na svojih tleh. Pri pomnilo se je tudi, da je treba naši vodilni inteligenci vendar že enkrat dopovedati, da je večina slovenskega ljudstva za republikanski sistem. Čudno je, da se naši slovenski voditelji še v tako pozni, če ne že prepozni uri zavedajo svoje naloge. Ko bi se bili svoje naloge zavedali že leta 1918., bi bilo nas Slovencev čisto gotovo več skupaj kakor nas je sedaj. Mi stojimo za Vami trdno prepričani, da ta ideja mora zmagati. Le naprej po zgoraj začrtani poti do prave osvoboditve slovenskega naroda. — Obrtna zveza v Žireh.

vodstvo z **naročilom**, da poskuša z zakonitim sredstvi izvesti voljo strankine večine. Ako strankino vodstvo te volje ne more izpeljati, ima dolžnost svojim volilcem to obrazložiti in končno veljavno odločitev imajo zopet le volilci, da ali sami direktno ali pa preko svojih zaupnikov vodstvu izrečejo zaupnico, ali pa, če jih je volja, da si izbere novo, po njihovih mislih boljše vodstvo.

Tako izgleda do zadnjih posledic dosledno izpeljan in izveden princip moderne demokracije, da je ljudstvo samo edini izvor vse politične moči.

Dnevne vesti.

Vesele velikonočne praznike

želita vsem p. t. naročnikom in prijateljem lista

Uprava in uredništvo.

Današnje številko „Avtonomista“ razpošljemo v 5500 izvodih. To je vse, kako lep napredek, ki mora razveseliti vse prijatelje našega lista. Ako pomislimo, kakšne silne zapreke so nam delali in jih deloma še delajo naši politični nasprotniki, kako javno in tajno plaše ljudi in jim groze, naj našega lista ne čitajo ali pa še celo naročajo, ker bodo v nasprotnem slučaju kaznovani ali pa imeli kake druge neprijetnosti, se moramo natančno čuditi zavednosti in močnatosti našega ljudstva, ki si ne da od nikogar predpisovati svojega mišljenja. Svojim prijateljem pa kličemo: Le krepko in pogumno naprej po začrtani poti, brezobzirno in brez strahu! Naj vsak pridobi kolikor mogoče novih naročnikov! „Avtonomist“ pa bo zvesto vztrajal na svojem dosedanjem stališču in si bo prizadeval, da ljudem razloži vsako javno zadevo po pravici in po resnici, kakršna je. Hvalili bomo, če bo kaj za pohvaliti, a tudi ostro grajali, kar je graje vredno. Cenjene naročnike pa prosimo, naj nam pridno dopisujejo in sporočajo svoje želje — mi bomo upoštevali vse in storili vse, kar je v naši moči, da ostane list v najtesnejšem stiku z ljudstvom in da bo veren tolmač ljudskih želja in odločen zagovornik ljudskih potreb.

Še enkrat kraljeva civilna lista! Zagrebška revija „Nova Evropa“ piše dobesedno: „V listih beremo, da je g. ministrski predsednik predložil skupščini predlog ministrskega sveta, s katerim se zahteva povečanje kraljeve civilne liste „na 24 milijonov letno, in to 6 milijonov v francoskih frankih, a 18 milijonov v dinarjih.“ Kolikor moremo mi videti, se v tem predlogu skriva mala računaska naloga: „na 24 milijonov“ česa? — Ako se ne motimo, dinar danes ni isto kakor francoski frank in ako hočemo vedeti, kolikšna civilna lista se stvarno predlaga, moramo pretvoriti franke v dinarje in potem seštet dinarje. Če to nalogo izvedemo, dobimo civilno listo od nekaj 60 milijonov dinarjev po današnjem kurzu. To bi nam slavna vlada mogla odkriti povedati, poleg vsega ostalega. — Tako mi. Pričakujemo, da belgrajska „Politika“ (vladni list!) iztresa ob tej priliki svojo duhovitost in priobči „med nami“, kaj naj mislimo o tem načinu sestavljanja civilne liste: da prvi meščan države, kralj, zahteva sedaj apanažo v zdravejši valuti, kakor je naš dinar. Pri pomnimo, da je „Nova Evropa“ meščansko-liberalni list, ki je po svojem državnopravnem prepričanju — monarhističen!

Darilo Slovenije svojemu kralju! Znana vila Windischgrätzova na Bledu je bila nedavno kupljena za 20 milijonov kron. Ta vila se podari v imenu Slovenije kralju Aleksandru. Seveda bo treba v njej izvršiti še marsikako adaptacijsko delo predvsem jo tudi očistiti raznih habsburških sledov. Kakor čujemo bo h kupnini prispevala Trboveljska premogokopna družba s 5 milijoni kron, Jadranska in Kreditna banka vsaka z 1 milijonom kron itd.

Dečji dom v Ljubljani. V Ljubljani se je sestavil nek odbor, ki si je nadel hvalevredno nalogo, sezidati v Ljubljani dom za revne otroke. Stal bo približno 50 milijonov. Lepa in vzvišena misel! Pripravljalni odbor je tudi že zaprosil v Belgradu, da bi se smel ta dom imenovati po našem sedanjem kralju in njegovi nevesti. Obenem se je začelo nabirati darove. Prejšnji teden so se prodajale po Ljubljani oljke, pobiralo se je po cestah darove in apelira se na vse, ki kaj imajo, da se spomnijo tega doma. Mi to

To načelo v raznih slovenskih strankah ni bilo neznano že pred vojno. Pravo vsebino pa je dobilo šele po vojni in upamo, da jo bo ljudstvo čim dalje bolj razumelo in vedno poglobljalo. Kolikor bolj bodo ljudje sami mislili, toliko manj se bodo brigali za to, kdo kaj govori in kdo kaj svetuje, ampak unpoštevati bodo to, kaj kdo govori in kaj kdo svetuje. Osebe morajo stopiti pred stvarjo samo daleč v ozadje, kajti oseba ni nič — ta lahko umrje in se da nadomestiti — stvar je pa vse!

akcijo toplo priporočamo, ker izvira iz najvišjega Kristusovega socialnega nauka, da ljubimo svojega bližnjega. Obenem pa predlagamo odboru, da bi moral najprej prišel do cilja, ako bi „Slovenija“ podarila ta dom naši ubogi deci. Premišljujemo...

Čudna prepoved. V Ljubljani izhajajoči tednik „Domoljub“ je moravska divizijska oblast prepovedala v njenem območju. To se pravi, da oni vojaki, ki služijo pri moravski diviziji, „Domoljuba“ ne smejo čitati. Nam ni znano, ali imajo generali pravico, da vojakom predpisujejo, kaj smejo brati in kaj ne. To stvar bo pojasnil najbrž gospod vojni minister v parlamentu. Po naših mislih je nima. A tudi če jo ima, bi je pameten general nikdar in izvrševal, ker bi moral vedeti, da v 18 mesecih iz mislečih ljudi ne more napraviti lesenih štorov niti najboljši general. Za „Domoljuba“ je pa vojaška prepoved seveda najboljša reklama.

Uboštvo se pri nas širi tudi na deželi med kmetiskim ljudstvom strahovito, zlasti še po takozvanih vinorodnih krajih. V Belokrajini je zavladala taka revščina med kmetiskim ljudstvom, kakor jo ljudje ne pomnijo. Tudi v krškem okraju se širi revščina, kakor za časov trtne uši. Ljudje še danes niso prodali svojih vinskih pridelkov, sedaj pa pomlad, ko je treba začeti z delom, pa ni potrebnega denarja za razne nabave. Tudi iz ptujskega okraja prihajajo tožbe, zlasti iz hribov okoli Rogaške Slatine. V Slovenskih goricah so posebno viničarji neznašni revčki, nimajo ne dela in ne jela. V celjskem okraju in ljubljanski okolici pravijo ljudje, da ne vedo kaj bi začeli. Živino so morali vsled pomanjkanja krme prodati „samostojnim“ izvoznikarjem, sedaj pa ni pri hiši ne kruha, ne mleka in potrebne vprege za pomladansko leto na polju. Ljudje bi v masah drli v Ameriko, pa ne morejo in ne smejo. Prebivalstva se polasča obup. Dolej je revščina razsajala predvsem v delavskih okrajih, sedaj pa se širi kakor kužna bolezen tudi v kmetiške domove. — „Vi ne veste“ — je zadnjič pripovedovala neka ženica na ljubljanskem trgu — „kakšni reveži smo na kmetih! Imamo eno samo kravico in nekaj kokoši. Danes sem prinesla v Ljubljano pet ur daleč eno kokoš in nekaj jajec in sem izkupila tehle 200 K. To bo komaj za ovsenjak, ker imam 7 otrok! Tako rada bi se peljala domov z železnico, pa bom morala peš, da mi saj nekaj ostane! — Ljudstvo ponekod dobesedno strada! Po vaseh se vidijo sami mrki obrazi. Ljudstvo je bilo od demagogov in sebičnežev v zadnjih treh letih že tolikokrat prevarano, da skoro nobenemu več ne zaupa. Kam drvimo?

Nazarenci. Zlasti po Bosni je razširjena verska sekta „Nazarenci“, ki prepoveduje svojim vernikom vzeti v roko puško. Celo bivša Avstrija je versko prepričanje spoštovala in če je bil takšen Nazarenc poklican k vojakom, so ga porabili pač za druge posle in ga niso silili nositi puško na rami. Sedanja država pa tega verskega čuta ne spoštuje, ker je „liberalna“. Ponovno bomo, da naše oblasti te ljudi zapirajo in obsojajo na dolgoletne ječe, ker se branijo vzeti puško v roke. Na sodiščih se ti „Nazarenci“ odlično vedejo, tako da bi bili lahko marsikomu za vzgled. Oni spoštujejo svojo vero. Nedavno je stopil takšen „Nazarenc“ s Svetim pismom v roki pred sodišče in ko so mu naznanili obsodbo, ker noče imeti s puško nikakršnega opravka, so mu ob enem povedali, da ima pravico, da prosi za ublažitev

Ali od zgoraj navzdol ali narobe?

Tako pred 30 ali 40 leti je v slovenskem političnem življenju igral glavno vlogo politični „prvak“. To „prvaštvo“ je cvetlo zlasti na Štajerskem, dasi tudi na Kranjskem ni bilo neznano, in štajerski nemški listi in lističi so do izbruha svetovne vojne silno radi pisali o slovenskih „pervakih“, seveda do skrajnosti žaljivo.

Nekdanjim političnim voditeljem Slovencev ne moremo odrekati gotovih zaslug za razvoj slovenske politike. Eno pa je bilo pogrešno od njih: **Oni so se navadili politike od zgoraj navzdol.** Oni so živeli v mnenju, da imajo samo oni pravico govoriti in odločevati, ljudstvo pa ima sveto dolžnost jih poslušati in njihove besede jemati za suho zlato. Kdor se je pa predrznil dvomiti nad politično avtoriteto in veljavo tega ali onega „voditelja“, tega so svečano proglasili za nespametnega rogovileža, kateremu je treba zavezati jezik in roke.

Razumljivo je, da ljudski masi tako stanje ni bilo posebno nevšečno. Človek je po svoji naravi precej leno bitje, ki zlasti nerado misli in je mnenja, da je mnogo boljše, če zanj mislijo — drugi! To resnico je povedal dunajski šaljni list enkrat tako-le: „Das Publikum ist ein Vieh, und die Journalisten sind das Gehirn von diesem Vieh.“ — Ljudstvo je žival in časnikarji so možgani te živali. To se pravi: Ljudstvo noče misliti, ampak prepušča ta kisli in neprijetni posel — časnikarjem! Tako podobno je bilo tudi s slovenskim „prvaštvom“.

Danes so pa časi že precej drugačni. Svetovna vojna je prinesla s seboj mnogo nadlog, Brezskrbno in prijetno urejeno življenje se je nehalo. Treba je bilo skrbeti in gledati, kako bi se dalo preriniti skozi vso to maso gorja in nesreče. Takrat so začeli ljudje misliti sami, začeli so misliti tudi največji možganski lenuhi. Lastno mišljenje pa ni moglo ostati brez posledic na politični razvoj.

Med vojno in po vojni je začelo slovensko ljudstvo globoko razumevati po-

men modernih demokratičnih načel. Ne rečemo, da je bil demokratizem med Slovenci do svetovne vojne neznan. Toda prave potrebe po praktični izvedbi teh načel ni bilo, ravno zato ne, ker se ljudem ni ljubilo preveč misliti. Danes pa ljudstvo samo vedno bolj čuti to potrebo in jo tudi izvaja.

Glavno politično načelo moderne demokracije je, da je **ljudstvo samo izvor in nosilec vse politične moči.** To načelo zmaguje danes na celi črti; v državi, v deželi in v strankah. **Odločilen činitelj v državi je volilec in ravno tako je v deželi, ravno tako je in mora biti v strankah.**

V neki knjigi stoji zapisano, da je stara avstrijska postava določala, da je od ljudstva izvoljeni poslanec takoj popolnoma prost in da ima popolnoma svobodne roke, kakor hitro prestopi prag parlamenta. **To načelo je popolnoma krivo in bije modernemu demokratizmu naravnost v obraz.** Pravilno je, da je od ljudstva izvoljeni poslanec samo **tolmač** onih želja in zahtev, ki mu jih je dalo ljudstvo oziroma volilci z **naročilom**, da poskuša z vsemi svojimi močmi te zahteve tudi uveljaviti. Za poslanca je merodajna in odločilna ljudska volja tudi po njegovi izvolitvi, ker on z izvolitvijo ne postane **gospodar**, ampak je samo „**mandatar**“ (mandat = naročilo), t. j. oseba, ki je sprejela od ljudstva določena **naročila**. Če poslanec teh naročil ne more izpeljati, je dolžan ljudstvu povedati in pojasniti, **zakaj** ni mogoče izpeljati tega, kar mu je naročeno in **ljudstvo**, t. j. volilci so v zadnji inštanci ti, ki odločajo dalje.

Tako je tudi v strankah. V vsaki stranki ima ali vsaj moral bi imeti glavno in odločilno besedo strankar, v prvi vrsti seveda volilec. Ti povedo svoje želje in zahteve navdno **zaupnikom**, ki imajo nalog oziroma **naročilo** od svojih volilcev, da povedo in raztolmačijo voljo in želje onih, katere zastopajo. Zaupniki zopet izberejo iz svoje srede vrhovne strankine funkcionarje ali svoje

kazni. On je to mirno odbil in izjavil, da se ne čuti krivega in nima zato povoda prositi za oprostitev. Tudi na Angleškem obstoji podobna verska sekta, katere člani imenujejo „kvekerje“. Tudi ti nočejo nositi orožja. Pametna angleška vlada te ljudi k temu niti med vojno ni silila, ampak jih je porabljal za razna druga, nebojevna opravila v zaledju, slično kakor Avstrija „Nazarenci“. Mi smo med vojno videli prav mnogo ljudi, ki niso bili niti „Nazarenci“ niti „Kvekerji“ pa so se držali „zadaj“, v zaledju, kjer so počeli marsikaj nespodobnega. Danes ni več vojne, pa se ljudi sili nositi puške, čeprav jim to prepoveduje njihova vera. In ker so ti ljudje tudi v resnici po svoje verni, jih zapirajo v dolgoletne ječe. Po jugoslovansko! Čas bi že bil, da nas Evropa prisili, da odložimo orožje in se lotimo česa potrebnjega!

Lepi izgledi! Belgrajski „Radikal“ piše, da je belgrajski demokratski list „Demokratija“ objavil sledečo vest: „On dan je prišlo neko pismo iz Rusije; na njem je bila prilepljena poštna znamka za 5000 rubljev. Kdo more reči, da ni v Rusiji zavlada raj?“ K temu dostavlja „Radikal“: „Nam se zdi, da ta talentirana in „energična“ gospoda okolo „Demokratije“ zavidajo Ljenu in Rusiji, ki ima „puno para“. Toda ni potrebno, da je „demokratska“ gospoda tako ozkosrčna in zavidljiva! Naj bo uverjena, da bo ta sreča doletela tudi kraljevino Srba, Hrvata in Slovenaca, samo če ostane kakšen Kumanudi (sedanji finančni minister!) toliko časa na krmlu kakor je doslej Ljenu v Rusiji. Potem bomo morali plačevati za pisma iz Belgrada v Moskvo morda dvakrat več, kakor pa plačajo Rusi danes za pismo iz Moskve v Belgrad. Če bomo živeli, bomo učakali!“ — Lepi in zelo verjetni izgledi!

Izšla je 4. številka „Naših Zapiskov“. Na uvodnem mestu prinaša informativni članek o poljskem šolstvu izpod peresa znanega prijatelja Slovencev dr. Jana Magiera iz Piotrkova. Zanimiv je članek o cehovskem socializmu, kakor se imenuje nova socialna struja na Angleškem. Kulturno-politični problem slovenstva, in slovenstva obravnava tretji članek. V pregledu omenjamo zlasti kritiko socialne-politične zakonodaje v Jugoslaviji. — Priporočamo „Nove Zapiske“, ki veljajo letno 25 dinarjev.

Proti razdelitvi države na „oblasti“. V Belgradu izhaja glavno glasilo srbske zemljoradniške (= kmečke) stranke „Selo“. V tem listu z dne 2. aprila t. l. čitamo: „Jasno je, da se je vse to (t. j. razdelitev države na „oblasti“, op. ur.) kuhalo brez pristanka ljudske volje. Vlada so na kratko začrtali s svinčnikom meje posameznih „oblasti“, kakor da se

ta stvar ljudstva ne tiče. Na tak način parlamentarnega dela, da se najvažnejša vprašanja rešujejo brez ljudske volje, zemljoradniška stranka ni pristala. Zato je zemljoradniški poslanski klub zapustil delo v zakonodajnem odboru.“

Društvo organistov in glasbenikov za Slovenijo z Medjimurjem je imelo svoje prvo glavno zborovanje dne 21. marca 1922 dopoldne v Narodnem domu v Celju. Zborovanja se je udeležilo nad 130 tovarišev organistov iz vseh pokrajin Slovenije, kjer so skupno manifestirali za zboljšanje svojega nad vse slabega gmotnega stanja. Na zborovanju je bilo sprejetih mnogo važnih sklepov v svrhu izboljšanja gmotnega položaja organistov.

Iz Prekmurja. Da si ne bodete predstavljali, g. urednik, da smo v Prekmurju sami centralisti, Vam pošiljam par vrstic na Vaš članek „Naš politični cilj“, s katerim ste, kakor upam vzbudili pozornost cele Slovenije. Tudi v našem kraju upamo in pričakujemo moža-voditelja, ki bi napravil današnjim razmeram konec in Slovenijo res osvobodil... Težko nam je v „bogati Jugoslaviji“, ki ima vidovdansko ustavo, iz katere se črpajo zakoni, katerih pa nikdo ne upošteva, najmanj pa predstavniki oblasti... Mi komaj čakamo oprostite ali po Radiču ali pa po kakem protibalkanskem Slovincu... Dostavek uredništva: Dopis je pisan v tako hudem in ostrem tonu, da ga pri najboljši volji ne moremo objaviti v celoti. — Iz dopisa zveni bridka žalost in divje ogorčenje nad razmerami, ki vladajo v Prekmurju. Mi smatramo za svojo dolžnost, opozoriti merodajne kroge na razmere v Prekmurju, kamor spadajo najboljši upravni uradniki, katerim tudi madjarsko pravo ne bo tuja knjiga. Agitatorično nastopanje v korist te ali one stranke nam ne bo koristilo, pač pa nam utegne napraviti še Prekmurje.

Kako bi dinar mogel postati enak francoskemu franku? Samo na ta način, če bi postal naš finančni minister Kumanudi finančni minister tudi v — Franciji!

„O zdravstvenih nalogah socialnega zavarovanja.“ Bolniška blagajna je izdala brošurico „O zdravstvenih nalogah socialnega zavarovanja“ po referatu šef-zdravnikarja g. dr. D. Bleiweisa-Trsteniškega na III. lekarskem shodu v Ljubljani. Brošurica ima važen namen, da poglobi pojmovanje preventivnih mer v higijeni med narodom. Dobiva se pri osrednjem uradu bolniške blagajne v Ljubljani proti povrnitvi založnih stroškov. Obsega 26 strani.

Neodpustljivo pa je, da celo inteligenca, od katere bi človek moral po vsej pravici pričakovati, da ima elementarne valutarne in finančne pojme, ne govori nič bolje, ampak vedno kvasi o draginji. Še bolj neodpustljivo pa je to, da celo vladni organi in to celo na najvišjem mestu, uganjajo z raznimi naredbami isti humbug z draginjo in ljudi še bolj utrjuje v njihovi zmoti. Ali so to merodajni krogi delali in še delajo namenoma, samo, da bi ljudsko nerazpoloženje ublažili ali v zmoti, ne bom preiskoval. Na vsak način pa je tako postopanje vse obsodbe vredno.

Na drugi strani pa naše domače blago pri padcu naše valute ne postane dražje, nasprotno naše blago v tem slučaju postane ceneje in to tako dolgo, dokler se internacionalna valutarna relacija popolnoma ne uveljavi pri zadnjem gorskem kmetu. Kadar n. pr. gre lira kvišku napram naši kroni, oziroma pravilneje, kadar naša krona proti litri pade med tem, ko lira internacionalno ni padla, govorijo ljudje, da postaja naš les „dražji“. V resnici pa bi moralo reči, da je les v tem trenutku postal ceneji, ker se mi v tem slučaju nekaj časa kolebamo po starih cenah, dokler ne pride valutarna relacija do popolne veljave v celi državi in se vedno vsaj pri izvozu dosledno le počasi prilagodimo valutarni relaciji.

Govorjenje o draginji je torej za izobraženega človeka časih naravnost abotno in se le čudim, da naše časopisje večinoma to zmoto podpira in vedno vpije proti draginji, ki je le relativna. Mogoče je, da merodajni vladni organi ravno vsled tega tudi uradno to zablodo patentirajo, ker je vse javno mnenje večinoma v tej zablodi. Ko bi ta zabloda ne imela nikakih slabih posledic za ljudstvo in državo, bi naj na koncu konca ostala in naj bi se magari z desetimi zakoni še bolj uzakonila kot jedino pravilna neumnost, dasi ves kulturni svet ve, da je ravno nasprotno res. Poglejmo pa posledice.

Ravno isti sloji, ki najbolj vpijejo zoper draginjo, ki so dejansko res najbolj prizadeti po takozvani „druginji“ t. j. delavci, uradniki in sploh gospodarsko šibkejši in finančno izobraženi, trpe vsled te zablode največ. Premožnejši krogi so večinoma v gospodarskih in finančnih vprašanjih navadno bolj brihtni kot drugi gospodarsko šibkejši. Vsled tega ti po svoji brihtnosti takoj ali pa vsaj dosti hitreje svoje gospodarstvo prilagodijo novim valutarnim razmeram. Gospodarsko šibkejši pa začno kričati proti draginji in zasledovati „navijalce cen“ mesto, da bi tudi sami postali povsod tudi za svoje delo in izdelke takoj istotaki navijalci cen. Resnica je, da se mezde gibljejo vedno počasneje kvišku, kakor blago.

Premožnejši n. pr. podjetniki zelo hitro cene po jugoslovanski valutarni enoti zvišajo, kadar vidijo, da to internacionalna valutarna relacija zahteva. Pri delavcih in uradnikih pa n. pr. je treba celo kopo skupštin, manifestacij, anket in štrajkov predno vsaj deloma dosežejo valutarno relacijo. Žalibog pa večinoma ostanejo dolgo časa nižje, kakor so bili pred padcem valute. Naš kmet je tudi istotako srečen v tej zablodi, češ, da „druginja“ raste; sicer se tudi polagoma prilagodi iz drugega stališča novim cenam s tem, da „dražje“ svoje predmete prodaja. Predno pa naš kmet pride od tega, da je jugoslovanske valute za naše blago zahtevati vsled internacionalne relacije več, t. j. predno je zahteval pravo mednarodno ceno svojim pridelkom, ga je že deset prekupcev in izvoznikarjev za polovico internacionalne vrednosti njegovega blaga opililo. Škoda ima torej od te zablode tudi v veliki meri naš kmet. On tudi kriči upravičeno proti draginji; vsled te zablode on kupuje vedno sorazmerno „dražje“, kakor pa prodaja svoje blago, ker se uvoženo blago takoj prilagodi valutarni relaciji, domače blago pa le počasi.

Ta zabloda, katero vladni organi uradno gojijo, pa seveda škoduje tudi erarju kot takemu v finančnem oziru. Ljudje živijo v zmoti o „druginji“ in si seveda ne pustijo dopasti, da bi država davke zviševala po valutarni relaciji in vladne organe obtožujejo, da so oni sami vsled zvišanja monopolnih predmetov in davkov največji navijalci cen. Sicer bi se slednje očitke deloma dalo utemeljiti, če tudi sicer ne vedno, morda zaradi tega, ker po valutarni relaciji zvišujejo davke, nego baš radi tega, ker uradno utrjujejo ljudstvo v zgoraj navedeni za-

blodi in uradno pomagajo zapravljati narodovo premoženje.

Če bi posledice te zablode vplivale le v državi kot taki le v toliko, da se sicer gode socialne krivice in se premoženjske razmere malo prevržejo enemu v škodo, drugemu v korist, ne da bi bilo v državi manj premoženja, bi še na koncu konca iz absolutnega državno-gospodarskega stališča ne bilo tako hudo. Toda zabloda vpliva na naše celokupno narodno premoženje. Tujec z visoko valutno porabi priliko, da pride takrat najbolj kupovat, kadar je naša valuta padla. Takrat cveti izvoznikarstvo. Ljudje se mi zdijo takrat kakor nori. Vse hiti in hiti, da bi se pri valuti okoristilo in kar mogoče našega blaga izvozilo Italijanom našim najboljšim prijateljem in našim zvestim zaveznikom v Franciji itd. Pri vsem tem pa si še domišljujemo, osobito izvoznikarji in njih razni trabant, ki pri tem izvoznikarstvu „zaradijo“, da je sedaj bolje, ker se zopet lahko trguje in dá delavcu prilika zaslužka itd.

V resnici pa bi morali reči, da je to postopanje čisto navadna internacionalna razprodaja, ker v resnici mi tako le naše premoženje vedno za velik del tujcem dajemo zastoni. To bomo delali menda tako dolgo, da ne bomo imeli nič več premičnega prodajati in da še morda tega ne bomo obdržali, kar se matere zemlje drži. Vrh tega pa si še domišljujemo, da smo napravili dober „kšeft“.

Vladni organi se trudijo na vso moč, da bi „druginjo“ pobili in izdelujejo v potu svojega obraza naredbo za naredbo, s kojimi hočejo na vsak način še to trohico premoženja, kojega imamo, izročiti tujcem na pol zastoni. Pritiskajo na razne producente, obrtnike in trgovce z zakoni o draginji, da morajo svoje blago dajati napol zastoni; tujci pa porabijo to priliko in torej pod uradno zaščito zopet pridobijo še zadnjo trohico našega narodnega premoženja in ga speljejo ven za našo valuto.

Če bi se naši kmetje in trgovci ravnali po zakonih o draginji dosledno, potem bi že bili zdaj najbrž vsi čisto pri kraju. Hvala Bogu, pa je naš kmet, trgovec in obrtnik bolj pameten, kot vladni gospodje in se vsaj polagoma povzpne tako visoko, da se za zakone o draginji in o navijanju cen sploh ne briga in kratkomalo svoje blago „podraži“, da vsaj nekaj ohrani. Če bi se trgovec danes ravnal strogo po zakonu o draginji, bo danes kupil blaga 10 q za 10.000 K. To blago seveda mora prodati po vladnih ukazih samo z običajnim dobičkom in sme zaslužiti samo, da režije krije in od tega živi t. j. torej, da mu mora, ko bo blago prodal ostati samo 10.000 K jugoslovanskih. S temi 10.000 K naroči sedaj v tujini zopet isto blago. Po vladnih ukazih hoče torej zopet isto množino blaga t. j. 10 q kupiti za 10.000 K; toda sedaj uvidi žalostno dejstvo, da se Čehi, Francozi in Italijani nič ne brigajo za naše zakone in naredbe o draginji in o navijanju cen in mu za naših 10.000 K vsled padle naše valute nočejo več dati, kakor 5 q. To blago zopet prodaja po vladnih ukazih in ko je naročil tretjkrat blago, je dobil za istih 10.000 K jugoslovanskih še morda 2½ q. To mora ponavljati tako dolgo, da ne bo dobil niti ene kile več za 10.000 K jugoslovanskih. Konec njegovega strogega ravnanja po vladnih ukazih bo ta, da bo imel na koncu celo skladišče prazno in da bo lahko edino še svojih 10.000 K dal v izlozbo in to valuto prodal, ako jo bo kdo hotel kupiti, saj družega ne bi imel.

Naš uradnik in naš delavec dela od jutra do večera in se muči za jugoslovanske krono. Tu ali tam po večerih ali nedeljah pomanifestira in kriči zoper „druginjo“ in dobiva internacionalno vzeto vedno premalo mezde oziroma plače, zato pa tujci, ki prihajajo k nam in par izvoznikov profitira od tega. Delavec in uradnik več kot napol zastoni gara in s tem omogočuje, da cene našim predmetom ne gredo pravočasno internacionalnim valutarnim razmeram odgovarjajoče kvišku. Zgoraj opisane žalostne skušnje je Nemška Avstrija že dovolj doživela in polagoma prihaja k sapi in pameti, mi pa še vedno uradno stare neumnosti gojimo, ker še baje nismo dosti razprodani in naš delavec in uradnik še ni dosti sestradan za izvoznike in tujce.

Ne varajmo vendar samega sebe in ljudstvo in pustimo demagogijo z „druginjo“. Kadar Curih našo krono pritiska za 10 poenov nazaj, je naša in posebno vladna dolžnost, da takoj pritismo cene blagu in delu za ravno takih 10 po-

Gospodarstvo.

Dr. Anton Ogrizek:

Zakon za dviganje draginje.

Že med vojno je stara avstrijska vlada in po vojski večinoma celi čas tudi naša jugoslovanska vlada pobijala draginjo na ta način, da je vedno bolj pomagala zapravljati narodno premoženje. Med vojsko je avstrijska vlada skušala pritiskati v glavnem cene umetno z maksimiranjem istih in z monopoliziranjem blaga. Dejansko se ji je to za nekaj časa res posrečilo. Vlada je bila sama s seboj zadovoljna, da je zopet za nekaj časa ljudstvo omamila in prevarila ter za nekaj časa zopet rastočo nezadovoljnost prebivalstva omejila; navadno ne dovolj izobraženo ljudstvo si je tudi res samo domišljevalo, da je vlada zelo skrbna, ker skrbi baje za to, da se življenjske potrebe ne podražijo.

Po vojski je tudi naša vlada v marsikaterem oziru nadaljevala to politiko in maksimirala nekatere življenjske potrebe, na vsak način pa je vedno izdajala nove naredbe zoper navijalce cen, zoper verižnike in valutne spekulante in postavljala razna sodišča za pobijanje draginje. Pozabila pa je vlada pri tem, da so bile tozadevne odredbe avstrijske vlade izdane med vojsko, ko je bila avstrijska država takorekoč hermetično zaprta kakor s kitajskim zidom in ni imela skoro nikake internacionalne zveze. Za to se ji je tudi z maksimiranjem, vezanjem in monopoliziranjem za nekaj časa posrečilo val draginje vsaj deloma zajezi.

Po vojski pa je stopila vsaka nasledstvena država, seveda tudi naša, v mednarodne trgovske stike. Naravno je

bilo vsled tega, da so ti mednarodni stiki morali vplivati na naše gospodarstvo in naše cene. Morali smo pričeti, ako smo hoteli zopet normalno gospodarsko življenje, uvažati gotove predmete, katerih pri nas ni, ali vsaj gotove surovine in polfabrikate. Te predmete smo seveda morali plačevati v valuti prodajalca t. j. ali v dolarjih ali v lirah, ali v frankih itd. Naravno je toraj bilo, da so uvoženi predmeti imeli pri nas po naši valuti vedno razmerju med tujo in našo valuto odgovarjajočo ceno. Manufaktura n. pr. iz Italije je imela in ima pri nas vedno ceno, vsaj kmalu jo gotovo dobi, kakoršna je razmerje naše krone do lire itd. Pri uvažanju takih predmetov je bilo in je torej čisto naravno glavna podlaga za naše cene vrednost naše valute do zadevne tuje. Če je naša krona po vrednosti padla, smo naravno morali za tuje blago plačevati „dražje“ in je moralo ljudstvo „dražje“ kupovati. Ljudstvo je govorilo in govorilo, da narašča draginja v tem slučaju, ljudje pa, ki imajo vsaj elementarne pojme o gospodarstvu in financah, vedo, da draginja ni večja, vsaj večinoma ne, pač pa, da je naš denar manj vreden. Pravzaprav bi moralo ljudstvo govoriti, da takrat kadar naš denar pade ni draginja večja, nasprotno da je manjša, ker je naše blago in delo prepoceni, vsaj tako dolgo, dokler valutarna relacija ne pride popolnoma do veljave pri cenah. Če je priprosto ljudstvo v taki zmoti, mu tudi ni zameriti, ker ne razume valutarnega in finančnega problema.

enov navzgor, ne pa da kričimo zoper druginjo in jo pobijamo z zakoni in uredbami zoper navijalce cen. Če bode pa Curih taksiral našo valuto vsled naših cvetočih upravnih in drugih razmer še za 50 poenov nižje, bomo šli pa z našimi cenami za blago in delo tudi za 50 poenov navzgor.

Torej ne zakon in kričanje za pobijanje druginje, ampak zakone in organiziranje za dviganje „druginje“ t. j. za obrambo našega narodnega premoženja in za obrambo pravičnega mednarodnega priznanja našega dela.

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiska: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Reklamsne
cene

Došlo je najfineje češko sukno, najnovejših vzorcev. Tudi imamo vedno v zalogi raznovrstne moške in sportne obleke, modne in breches hlače, raglane, površnike, dežne plašče, športne čepice, kravate, naramnice, razno perilo i. t. d. - Obleke po meri izdelujemo v lastnem modnem salonu po najnovejšem kroju.

Ložar & Bizjak, manufakturna trgovina
Sv. Petra cesta šte. 20

Teodor Korn, Ljubljana
Poljanska cesta št. 8.
se priporoča cenj. občinstvu za izvrševanje vseh

kleparskih in vodovodnih
instalacijskih del kakor tudi
za pokrivanje streh.

Vsa stavbinska in kleparska dela v priznani solidni izvršitvi. Proračun brezplačno in poštino prosto. Popravila točno in po najnižji dnevni ceni. Ambalaža in pločvine.

Manufakturni oddelek Gospodarske Zveze

LJUBLJANA, Dunajska cesta šte. 29 na dvorišču

Velika zaloga sukna za moške in ženske obleke, najlepša izbira vsakovrstnega spetnega perila za moške, ženske in otroke in velika zaloga uvoja, čevljev na drobno in debelo.

Popolnoma varno na-
ložite svoj denar v

Vzajemni

posojilnici v Ljubljani

poleg nunske cerkve r. z. z o. z.

Hranilne vloge se obrestujejo

4%

brez odbitka rentnega in invalidnega davka.

Hranilne vloge se lahko vplačujejo potem poštno čekovnega ur da, vlagatelj so položnice brezplačno na razpolago. Posojila na zemljišča, zaznambo na službene prejeme, proti poroštvu itd.

„TEXTILIA“

LJUBLJANA, Krekov trg št. 10.

Delniški kapital K 12.000.000.

Največja zaloga češke in angl. manufakture.

Telefon 177. Centrala: Ljubljana. Brzjav: „Textilia“

trgovska in industrijska d. d.,

Samo na debelo! Samo na debelo!

Prometni zavod za premog d. d. v Ljubljani

prodaja iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanski in trboveljski premog

vseh kakovosti v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo, kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava

la čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov: PROMETNI ZAVOD ZA PREMOG d. d. Ljubljana, Nunska ulica 1.

Zadružna gospodarska banka d. d.

Telefon št. 21.

Ljubljana, Dunajska cesta št. 38/I.

Telefon št. 21.

(časno v prostorih Zadružne zveze).

Kapital in rezerve skupno z afilacijami čez K 50.000.000.

Podružnice: Djalovo, Maribor, Sarajevo, Sember, Spit, Šibenik. Ekspozitura: Beč. **Interesna skupnost z Sveopco Zaratlijsko banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu ter z Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.**

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.

? Ali ste se že naročili na?
? revijo „Novi Zapiski“ ?

SUKNO

za moške in volneno za ženske obleke, belo in pisano platno, cefir in pisane kretone ter razno manufakturno kupite radi velikan skega in direktnega importa najceneje v veletrgovni in razpošiljalni R. Stermecki Celje št. 374

Vzorci proti delni odškodnini Din 10— pošti prosto.

SLOVENSKA BANKA

Vplačana d. in. glavnica
K 30.000.000—.

Ljubljana, Krekov trg 10, nasproti „Mestnega doma“

Telefon št. 567.
Čen. račun št. 12 205

Obreštuje najugodnejše vloge na knjižice in v tekočem računu.

Ima posebni ameriški oddelek in prvovrstne zveze z inozemskimi bankami.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Oblačilnica za Slovenijo r. z. z o. z. v Ljubljani

priporoča ogled svoje zaloge manufakture

Izključno češki izdelki!

Ravnokar prispeva blago od mnogih čeških tovarn. Prispela je tudi izbrana zaloga damskega blaga od znane brnske tvrdke Stlassny & Schlesinger. Glavno skladišče v »Kresiji«, I. nadstr. Poseben vhod iz Lingarjeve ulice št. 1. Detajlna prodajalna v Stritarjevi ulici šte. 5. — Podružnica v Somboru.

Kapital: K 20.000.000

Slov. eskomptna banka

Rezerve o rog K 6.500.000

Podružnice:

Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec.

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje

Telefoni št. 146, 458

Brzjavke: ESKOMPTNA.